



Hodnotiaca správa z roku 2010

Byť utečencom

Skúsenosti utečencov a žiadateľov o azyl
v strednej Európe



Hodnotiaca správa z roku 2010

Byť utečencom

Skúsenosti utečencov a žiadateľov o azyl
v strednej Európe



Publikoval Regionálny zastupiteľský úrad UNHCR pre strednú Európu
Budapešť 2011

Fotografie v publikácii sú ilustračné a nezobrazujú osoby spomínané v správe.
Všetky fotografie boli vyhotovené v strednej Európe a sú na nich uvedené
mená autorov.

Všetky mená žiadateľov o azyl, utečencov a ostatných osôb v záujme UNHCR,
boli zmenené.

Obsah

Predslov	7
Bulharsko	9
Metodológia	10
Domov je domov.....	10
Nájsť si prácu je ťažká práca.....	11
Povedz mi, kto sú tvoji priatelia a ja ti poviem, ako si integrovaný.....	12
Dnes žiadne studené mlieko, zajtra žiadna teplá sprcha.....	12
Za mrežami kvôli žiadosti o azyl	13
Zlepšenia pre žiadateľov o azyl.....	13
Zlepšenia pre utečencov.....	14
Odporúčania	14
Štatistické údaje.....	15
Česká republika	17
Metodológia	18
Azylové konanie je vnímané ako zdĺhavé a nejasné	18
Dlhé čakanie v neistote si vyberá svoju daň	19
Zatiaľ by stačilo trochu ohľaduplnosti.....	20
Zdravotná starostlivosť stále mimo dosahu pre mnohých žiadateľov o azyl a utečencov	20
Zraniteľní žiadatelia o azyl čelia nevyhovujúcim podmienkam	21
Utečenci čelia chronickým problémom s bývaním	21
Utečenci prichádzajú o kurzy českého jazyka	22
Zlepšenia pre utečencov a žiadateľov o azyl	23
Odporúčania	24
Štatistické údaje.....	25
Maďarsko	27
Metodológia	28
Žiadna detská postieľka, žiaden kabát na zimu.....	28
Škola, samozvané miesto pre integráciu	29
Utečenci potrebujú pomoc, aby si sami pomohli	30
Pod zámkou pre podanie žiadosti o azyl	30
Obavy zo zlého zaobchádzania v zaistení	31
Zlepšenia pre žiadateľov o azyl.....	32
Odporúčania	32
Štatistické údaje.....	33
Poľsko	35
Metodológia	36
Nie príliš vrele privítanie	36
Kde sa budú deti hrať?	36
Školy pokračujú v zlepšovaní služieb	37
Stratení a zmätení	38
Podmienky prijímacieho strediska sú dobré aj pre ploštice	39
Mohla by sa zlepšiť rozmanitosť jedál.....	39
Žiadateľov o azyl a utečencov trápí kvalita zdravotnej starostlivosti	39
Integračné programy zaostávajú.....	40
Domov stále mimo dosahu	40
Nájsť si legálnu prácu zostáva aj naďalej nedosiahnuteľným problémom	41

Zlepšenia v roku 2010.....	42
Odporúčania	42
Štatistické údaje.....	43
Rumunsko	45
Metodológia	46
„Zachránili nám život“	46
„Ako môže povedať, že sa môžem vrátiť do Iraku?“	47
Chorí a chudobní	47
Čakanie na... porozumenie.....	48
Čakanie na novú vlasť.....	49
Sklamaní presídlení utečenci upustili od integračného procesu.....	49
Integrácia začína základnými potrebami... ..	50
Zlepšenia pre žiadateľov o azyl a utečencov	50
Odporúčania	51
Štatistické údaje.....	51
Slovensko	53
Metodológia	54
Dobré a zlé skúsenosti zo zariadení pre žiadateľov o azyl a utečencov	54
Internet pomáha zahnať pocity izolovanosti	54
Ukázať doklady niekedy nepomôže.....	54
Lepšie tlmočenie potrebné vo všetkých oblastiach.....	55
Doplnková ochrana – neistá ochrana	56
Ľudia túžia po štruktúrovanej výučbe slovenského jazyka	57
Úlohy vzťahujúce sa k detským žiadateľom o azyl	57
Dosiahnuté zlepšenia pre žiadateľov o azyl a utečencov	57
Odporúčania	58
Štatistické údaje.....	59
Slovinsko	61
Metodológia	62
Integrácia krok za krokom.....	63
Zarobiť si na živobytie	63
Naučiť sa jazyk je kľúčom k integrácii.....	63
Je dobré cítiť sa v bezpečí. Bolo by však dobré cítiť sa aj vítaný	64
Čakanie, čakanie, čakanie... ..	64
„Azylový dom“ v Lubľane nie je vždy domov.....	65
Čakanie na slobodu	66
Zlepšenia v roku 2010.....	66
Odporúčania týkajúce sa ochrany utečencov	67
Odporúčania týkajúce sa azylového konania	67
Štatistické údaje.....	67
Azylové systémy v strednej Európe	68

Predslov

Regionálny zastupiteľský úrad UNHCR pre strednú Európu vydáva túto správu v snahe podať informáciu o situácii žiadateľov o azyl, utečencov a osôb s doplnkovou ochranou v regióne. Správa vznikala na základe participačného hodnotenia z informácií, ktoré žiadatelia o azyl, utečenci a osoby s doplnkovou ochranou poskytli UNHCR a ďalším členom multifunkčných tímov v roku 2010.

Participačné hodnotenia sú súčasťou programu UNHCR, ktorý sa zameriava na zohľadňovanie špecifík osôb pod ochranou UNHCR s ohľadom na ich vek, pohlavie a iné rozdielnosti (AGDM) a ich cieľom je zahrnúť vyjadrenia a skúsenosti žien, mužov, chlapcov a dievčat rôznych vekových skupín a etnického pôvodu do svojej činnosti pri plánovaní a presadzovaní práv utečencov. Obsahom tohto procesu je identifikovanie potrieb, nedostatkov a hľadanie vhodných riešení na ich odstránenie.

Multifunkčné tímy boli zložené zo zástupcov vlád, mimovládnych organizácií (MVO) a UNHCR a navštívili desiatky zariadení v siedmich krajinách strednej Európy. Individuálne a skupinovo sa zhovárali s osobami v záujme UNHCR a skúmali situáciu a podmienky, v ktorých žijú. V niektorých krajinách odpovedali žiadatelia o azyl, utečenci a osoby s doplnkovou ochranou na otázky aj písomnou formou.

Každý tím pripravil správu v krajine, v ktorej pôsobil a ktorej súčasťou boli aj odporúčania pre skvalitnenie rozhodujúcich oblastí života osôb v záujme UNHCR. Proces participačného hodnotenia začal v strednej Európe v roku 2005. Spoločným úsilím vlád a mimovládnych organizácií, ktoré sa riadili odporúčaniami z jednotlivých správ, sa odvtedy vyriešilo veľa problémov, na ktoré utečenci a žiadatelia o azyl upozorňovali.

Každá kapitola tejto správy sa zameriava na jednu krajinu. Obsahuje pritom aj prehľad dosiahnutých zlepšení, ktoré dokazujú odhodlanie vlád skvalitňovať plnenie svojich záväzkov pri poskytovaní medzinárodnej ochrany osobám, ktoré sú na úteku pred násilím a prenasledovaním. Je to najlepší dôkaz účinnosti procesu participačného hodnotenia, ktoré sme v priebehu rokov vybudovali.

Rok 2010 znamenal v niektorých krajinách zlepšenie informovanosti žiadateľov o azyl a utečencov o azylovom konaní, o prístupe k zdravotnej starostlivosti a tiež aj o ďalších službách. Internet je v súčasnosti k dispozícii vo viacerých prijímacích zariadeniach a rozšíril sa aj počet aktivít zameraných na deti. V roku 2010 sme boli tiež svedkami toho, ako niektoré vlády a mimovládne organizácie aj prostredníctvom kultúrnych podujatí šíрили informácie o utečencoch medzi miestnymi hostiteľskými komunitami. V niektorých krajinách majú v súčasnosti osoby s doplnkovou ochranou prístup k integračným programom a ďalším službám, ktoré boli predtým vyhradené pre utečencov.

Ako však potvrdzujú vyjadrenia utečencov a žiadateľov o azyl aj v tejto správe, aj naďalej pretrvávajú niektoré ich vážne obavy. Kľúčovým problémom pritom ostáva vo všetkých krajinách regiónu aj naďalej prístup k bývaniu a k zamestnaniu. V niektorých krajinách utečencom a osobám s doplnkovou ochranou stále hrozí, že sa ocitnú bez vlastného domova a to aj napriek tomu, že žijú v strednej Európe už niekoľko rokov. Stále pretrváva potreba systematických a koordinovaných programov na podporu integrácie utečencov a osôb s doplnkovou ochranou, na ktorých by sa podieľali nielen vlády, občianska spoločnosť a náboženské skupiny, ale aj výrobné podniky a spoločenské organizácie.

V útvaroch zaistenia sa nachádza stále viac žiadateľov o azyl, či už v dôsledku prísnejších postupov jednotlivých vlád alebo aj v dôsledku nedostatočných kapacít v azylových zariadeniach, čoho následkom je dočasné zaisťovanie žiadateľov o azyl. Žiadatelia o azyl a tiež aj utečenci majú stále ťažkosti dorozumieť sa v dôsledku nedostatočných tlmočnických služieb.

Osoby, ktorým bola poskytnutá doplnková ochrana, sú dlhšie v neistote, ktorú spôsobuje kratšia platnosť ich víz a obmedzený prístup k podpore a to aj vtedy, ak pochádzajú z krajín, v ktorých stále pretrváva vojnový konflikt. Štatistiky pritom v našom regióne ukazujú stále rastúci trend v poskytovaní doplnkovej ochrany oproti počtu udelených azylov, čo vyvoláva naliehavú potrebu zlepšiť podmienky pre túto skupinu ľudí.

Gottfried Koefner
Regionálny zastupiteľský úrad UNHCR pre strednú Európu
Budapešť, november 2011





Bulharsko

Hoci hospodárska kríza v roku 2010 ťažko zasiahla Bulharsko, vďaka zvýšenej informovanosti zamestnávateľov o právach utečencov sa niektorým z utečencov podarilo zamestnať sa

v národných a medzinárodných spoločnostiach. Ďalším pozitívnym signálom je, že v súčasnosti utečenci a ďalšie osoby s medzinárodnou ochranou vedia viac o práve na zdravotnú starostlivosť ako v minulosti. Tu však dobré správy končia. Multifunkčný tím, ktorý pripravil túto správu zistil, že sú potrebné ešte mnohé ďalšie zlepšenia, aby bola integrácia utečencov úspešná. Štátna pomoc utečencom pri hľadaní bývania a získavania znalosti bulharského jazyka nestačí. Slobodné mamičky a seniory majú najväčšie problémy pri prekonávaní týchto prekážok. Pre mnohých utečencov v tejto krajine EÚ je dokonca aj očkovanie detí nedostupné.

Bulharsko sa nachádza v juhovýchodnej Európe a tvorí vonkajšiu hranicu EÚ, preto má bulharská vláda medzi prioritami vo svojom programe zaradený boj proti neregulárnej migrácii.

Napriek tomu hraničná stráž ukázkovo umožňuje ľuďom, ktorí chcú žiadať o azyl, vstup do krajiny. Na hraniciach sú k dispozícii informácie vo viacerých jazykoch. Tým však ukázkový model končí. Registrácia žiadostí o medzinárodnú ochranu je zo strany Štátnej agentúry pre utečencov (SAR) často pomalá a poskytovanie ubytovania je nedostatočné a zle koordinované, takže mnohí žiadatelia o azyl končia v zaistení. Počet zaistených osôb a dĺžka trvania ich zaistenia sú rôzne. Tlmočnické služby, ktoré by mali pomôcť preklenúť jazykovú bariéru medzi žiadateľmi o azyl a zamestnancami útvarov zaistenia, príslušníkmi hraničnej stráže alebo štátnymi úradníkmi, ktorí spracúvajú žiadosti o azyl, boli veľmi nízkej kvality alebo celkom chýbali. Zistilo sa, že životné podmienky ako hygiena, jedlo pre dojčatá, tehotné ženy a ľudí so zdravotnými problémami, nespĺňajú medzinárodné normy a normy EÚ.

Metodológia

Cieľom prístupu, ktorý kladie osobitný dôraz na vek, rodové a iné odlišnosti (AGDM) a z ktorého vychádza aj táto správa, je dať čo najväčšiemu počtu žiadateľov o azyl, utečencom a ostatným osobám, ktorým bola udeľená určitá forma medzinárodnej ochrany slovo tým, že zdokumentuje ich skúsenosti a pohľad na život v Bulharsku. Multifunkčný tím (MFT) bol vytvorený preto, aby sa stretával s týmito ľuďmi na rozličných miestach a jeho členmi sú predstavitelia Zastupiteľského úradu UNHCR v Bulharsku, Štátnej agentúry pre utečencov (SAR) a rôznych mimovládnych organizácií, ktoré pomáhajú utečencom, vrátane miestneho Červeného kríža, Bulharského helsinského výboru, Rady žien utečieniek (CRW) a Asociácie pre integráciu utečencov a prisťahovalcov (AIRM).

V roku 2010 uskutočnil MFT rozhovory so žiadateľmi o azyl a osobami s určitou formou ochrany od mája do septembra 2010. Rozhovory sa odohrávali v prijímacích centrách v meste Banya (východné Bulharsko) a v Sofii, v pobytovom tábore pre cudzincov v meste Busmantsi, ako aj v Sofii a v Slivene, kde tiež žijú utečenci.

Žiadatelia o azyl, ktorí sa rozhovorov zúčastnili, pochádzajú z Afganistanu, Alžírsku, Iraku, Iránu, Libanonu, Maroka, Sudánu, Kamerunu, Jemenu a Sýrie. Osoby s uznaným postavením utečenca a osoby s humanitárnym štatútom pochádzajú z Afganistanu, Albánska, Iraku, Tanzánie, Palestíny a Etiópie. Pre účely tejto štúdie sa uskutočnili aj rozhovory so žiadateľmi o azyl bez štátnej príslušnosti.

Vo väčšine prípadov sa rozhovory uskutočnili s tromi až desiatimi osobami naraz, podľa rozličných podskupín na základe právneho postavenia, veku a pohlavia. Samostatné rozhovory sa realizovali s deťmi žiadateľov o azyl v útvaroch zaistenia. Na vytvorenie štruktúry rozhovorov využíval MFT tri typy dotazníkov.

Zo 170 osôb sa na rozhovoroch zúčastnilo 28 detí utečencov a žiadateľov o azyl, ktorých sprevádzali ich rodiny a dve z detí boli bez sprievodu. Z 52 dospelých osôb s istou formou ochrany, s ktorými sa realizovali rozhovory pre účely tejto správy, bolo 25 žien. Sedemdesiat štyri žiadateľov o azyl z 88, s ktorými MFT hovoril, boli muži. Siedmi ľudia, ktorí sa zúčastnili na tejto štúdii, mali viac ako 55 rokov.



© UNHCR/I. Grigorov

Domov je domov

Utečenci, ktorým bolo priznané postavenie, majú pred sebou ešte dlhú cestu, kým sa stanú súčasťou bulharskej spoločnosti a výskumný tím objavil v procese integrácie mnohé výzvy. SAR organizuje Národný program pre integráciu utečencov, čím je o krok vpred pred mnohými európskymi krajinami. Poskytovaná podpora sa však nie vždy zhoduje s potrebami ľudí, ktorí sa snažia vybudovať si v Bulharsku svoj život. SAR si uvedomuje nevyhnutnosť zlepšenia a s cieľom vypracovať lepšie opatrenia pre integráciu začala spolupracovať s viacerými MVO, ako napríklad s Radou žien utečieniek. V roku 2010 sa táto rada stala členom Integrovačnej komisie Programu pre integráciu utečencov.

Stále sú však potrebné ďalšie zlepšenia. Príspevok na bývanie by mal zohrávať významnú úlohu a mal by pomáhať utečencom, ktorí si nemôžu dovoliť byť, aby si našli slušné miesto na bývanie a najmä počas prvých rokov života v tejto krajine sa mohli tešiť sa z pocitu stability. Utečenci, s ktorými sa MFT rozprával konštatovali, že keď už tento príspevok konečne dostanú, je príliš nízky na to, aby pokryl nájom a verejné služby v trhových podmienkach, ktoré tu panujú. Určité skupiny, s ktorými sa viedli rozhovory samostatne, ako napríklad slobodné ženy a ľudia s veľkými rodinami, spomínali, že rozdiel medzi príspevkom na bývanie a nákladov na prenájom sa prehýbil. Tridsiatnička Estabraq Moaddel, slobodná mamička z Iraku, opísala UNHCR svoju situáciu.

Počas viac ako dvoch rokov, čo žije v Bulharsku so svojou malou dcérkou, sa mohla len ťažko naučiť po bulharsky, nehovoriac o práci, ktorá by jej zabezpečila živobytie. Slečna Moaddel musí žiť v jednom byte s viacerými slobodnými mužmi medzi dvadsiatkou a tridsiatkou. Je to pre ňu kultúrne nevhodné a stáva sa tak potenciálne zraniteľnou voči zneužívaniu. Muži platia nájom a kupujú jedlo. Žena musí na oplátku variť a starať sa o domácnosť. Jej registrácia v Národnom integračnom programe jej nepriniesla pocit stability. „Chcela by som sa vydať, aby ma muž ochránil,“ povedala.

Nájsť si prácu je ťažká práca

Nájsť si slušné zamestnanie nie je o nič ľahšie, ako nájsť si bývanie mimo prijímacieho centra. Podľa zozbieraných výpovedí si utečenci našli iba prácu na čiastočný úväzok alebo dočasnú prácu bez pracovnej zmluvy a bez sociálneho a zdravotného poistenia. Značný počet utečencov uviedol, že stratili zamestnanie v dôsledku hospodárskej krízy v roku 2010. Z ich pohľadu hlavné služby zamestnanosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny neriešili ich konkrétnu situáciu. Ako povedali UNHCR, nebolo im ponúknuté žiadne vhodné pracovné miesto ani odborná príprava, ktorá by im uľahčila cestu k zamestnaniu. Utečenci mali tiež ťažkosti so zdokladovaním kvalifikácie, ktorú získali vo svojej krajine pôvodu, pretože služby zamestnanosti nemajú mechanizmy, ktoré by zabezpečili uznanie ich diplomov. Niektorí utečenci sezónne migrujú za prácou do iných krajín EÚ.

Na druhej strane sú dnes miestni a medzinárodní zamestnávateľia v Bulharsku lepšie informovaní o práve utečencov na prácu ako pred niekoľkými rokmi. Utečenci pocítili, že tieto spoločnosti prejavili väčšiu ochotu ich zamestnávať.

Utečenci stále čelia výzvam v súvislosti s prístupom k zdravotnej starostlivosti, hoci sa tu vyskytli aj isté zlepšenia. Niektorí všeobecní lekári sú známi tým, že odmietajú ošetriť utečencov, ktorí neprídu v sprievode tlmočníka, ak vedia, že je k dispozícii. Iní lekári nevedeli o právach utečencov v bulharskom systéme zdravotnej starostlivosti, ktoré im zabezpečujú prístup k bezplatnej zdravotnej starostlivosti. Na druhej strane utečenci a ďalšie osoby s istou formou medzinárodnej ochrany nemali často ani tušenia o systéme bezplatnej zdravotnej starostlivosti. V súčasnosti stále viac utečencov aktívne hľadá pomoc v otázkach zdravotnej starostlivosti ako po minulé roky.



Povedz mi, kto sú tvoji priatelia a ja ti poviem, ako si integrovaný

Skupinové rozhovory s utečenkami vyniesli na svetlo problémy týkajúce sa integrácie špecifickej pre toto pohlavie. Kým muži nepovažovali metodológiu používanú na bulharských jazykových kurzoch za veľmi prínosnú, ženy s malými deťmi sa na kurzoch organizovaných zo strany SAR v rámci Národného integračného programu nemohli ani zúčastniť pre nedostatočné zabezpečenie starostlivosti o ich deti počas výučby. Ako je vidieť na prípade slečny Estrabaq Moaddel, to, že sa stará o malú dcérku znemožnilo jej vyhliadky na získanie jazykových znalostí a na samostatnú existenciu mimo skupiny slobodných mužov, ktorí platia za jej jedlo a ubytovanie. Dôvodom značných obáv, ktoré vyjadrili utečanky, bol nedostatok sociálnych kontaktov - dôkaz toho, že ich proces integrácie veľmi nepostúpil.

Integrácia nie je o nič ľahšia pre utečencov - seniorov. Pre mužov a ženy nad 55 rokov je žiť spoločenským životom ešte ťažšie. Cítia sa izolovaní a neistí. Starší ľudia uvádzali častejšie ako iné skupiny, že nevyužívali svoje práva v plnej miere, či už išlo o zdravotnú starostlivosť, ubytovanie alebo zamestnanie. Pre väčšinu z nich sú ich rodiny a ďalší príbuzní hlavnými poskytovateľmi stravy a základných potrieb. Pre tých, ktorí nemajú pomocné siete vo svojich vlastných komunitách, situácia nevyzerá nádejne.

Na druhej strane vekového spektra sa žiadatelia o azyl vo veku 17 rokov a menej konečne zapísali do školy a zdá sa, že jazykové kurzy z prijímacích centier prinášajú svoje ovocie. Nanešťastie, niektoré deti školu nedokončia z rôznych dôvodov - či už sú znechutené, pretože boli umiestnené do nižších ročníkov, ktoré nekorešpondovali s ich vekom alebo preto, že ich rodiny potrebovali pomôcť pri zarabávaní si na živobytie alebo sa museli starať o mladších súrodencov. Nedostatok odbornej pomoci pre tieto deti pravdepodobne tiež zohráva svoju úlohu. Niektoré deti sa sťažovali, že neboli schopné udržať krok s učebnými osnovami. Výskumný tím tiež zistil, že dôležité zdravotné služby, ako očkovania, neboli dostupné všetkým deťom.

Dnes žiadne studené mlieko, zajtra žiadna teplá sprcha

Prijímacie centrá pre žiadateľov o azyl v Bulharsku zatiaľ nespĺňajú normy ustanovené Európskou úniou. Práčky poriadne nefungujú alebo nie sú k dispozícii vo všetkých zariadeniach a žiadatelia o azyl si nemôžu pravidelne prať svoje veci. „Nie je tu chladnička,“ hovorí nahnevane Yaghoub Tehrani, žiadateľ o azyl z Iránu, o podmienkach v jednom z prijímacích centier. „Musím teda chodiť každý deň do obchodu, ale nemám pritom na autobus.“ Žiadateľky o azyl sa v skupinových rozhovoroch tiež zverili multifunkčnému tímu s tým, že nemajú žiadnu dojčenskú výživu.

Zistilo sa, že hygienické podmienky v prijímacích centrách nezodpovedajú normám a zdá sa, že sa naďalej zhoršujú. UNHCR sa v rámci participatívneho hodnotenia, ktoré sa uskutočnilo koncom roka 2010 dozvedel, že horúca voda v sprchách je k dispozícii iba počas úradných hodín. Opatrenia na zabezpečenie teplej vody mimo týchto obmedzených hodín nie sú známe.

” Nie je tu chladnička. Musím teda chodiť každý deň do obchodu, ale nemám pritom na autobus.”





Za mrežami kvôli žiadosti o azyl

Tí, ktorí dostali miesto v prijímacom centre, sú na tom stále lepšie ako žiadatelia o azyl, ktorí sú dlhodobo zaistení v útvaroch zaistenia. Niekedy k ich zaisteniu dochádza z dôvodu nedostatočnej koordinácie medzi rozličnými úradmi a často v dôsledku prieťahov pri registrácii žiadostí o azyl. Tiež sa stalo, že SAR nebola schopná poskytnúť potrebný počet miest v otvorenom prijímacom centre, a mnohí žiadatelia o azyl boli presunutí do špeciálneho zariadenia pre dočasné ubytovanie cudzincov v Busmantsi blízko sofijského letiska. „Bol som v Busmantsi vyše mesiaca. Pre mňa to bolo väzenie,“ povedal Kathem Al-Rassam, žiadateľ o azyl z Iraku.

Podľa rozhovorov uskutočnených pre účely tejto správy sa zdá, že dĺžka pobytu žiadateľov o azyl v zaistení v tejto krajine EÚ značne vzrástla a niektorí ľudia strávia v zaistení aj niekoľko mesiacov.

Útvar zaistenia v meste Busmantsi je tiež neblaho preslávený nedostatkom tlmočnických služieb, ktoré úrady poskytujú. Tí, ktorí sa zveria so svojimi veľmi osobnými a často trýznivými príbehmi o úteku, musia zápasieť s veľmi hrubým zostručnením ich príbehu, ktoré sa potom použije pri komunikácii s úradmi. Podľa poskytnutých informácií, nedostatok profesionálnych tlmočníkov je problémom na hraniciach, v útvare zaistenia Riaditeľstva migračného úradu a taktiež aj na súdoch. „Keď ma požiadali, aby som podpísal preklad, boli tam veci, ktoré som nepovedal,“ vyjadril sa Mehrdad Mozafar, slobodný žiadateľ o azyl z Iránu. „Tak som to nepodpísal.“

Zlepšenia pre žiadateľov o azyl

MFT sleduje otázky, ktoré sa týkajú žiadateľov o azyl, prostredníctvom participačného hodnotenia už niekoľko rokov. Vďaka tomu sa žiadateľom o azyl zlepšili veľmi konkrétne aspekty ich každodenného života v Bulharsku. Tu je niekoľko zlepšení v roku 2010.

- Ak zaklopete na bulharských hraniciach a budete žiadať azyl, dostanete väčšie množstvo kvalitnejších informácií o postupoch a ochrane utečencov ako v minulosti. Informácie sú k dispozícii v bulharčine, arabčine, daríjčine, angličtine, francúzštine, kurdštine, paštúnčine, somáľčine a turečtine.
- Keď sa žiadateľ alebo žiadateľka o azyl dostane do zariadenia SAR, jeho alebo jej registráciu je možné zabezpečiť okamžite, čo v minulosti spôsobovalo problémy.
- Obdobie, na aké boli v Bulharsku žiadatelia o azyl zaistení, sa v roku 2010 skrátilo, nakoľko SAR pravidelne presúvala žiadateľov o azyl z útvarov zaistenia do otvorených prijímacích centier. Toto sa týkalo najmä špeciálneho zariadenia pre dočasné ubytovanie cudzincov v Busmantsi, kde sa značne skrátilo obdobie zaistenia rodín s deťmi a matiek. (Od času, kedy sa realizovalo hodnotenie, sa tento trend zmenil v pohraničných oblastiach, kde podľa správ hraničná polícia vo zvýšenej miere zaisťovala žiadateľov, ktorí nelegálne vstupovali na územie. Uvedená prax v niektorých prípadoch spôsobila znepokojujúce prieťahy pri registrácii žiadostí o ochranu zo strany SAR.)

Zlepšenia pre utečencov

MFT v roku 2010 zaznamenal pre utečencov nasledujúce pozitívne zlepšenia:

- Utečenci sú vo všeobecnosti informovanejší ohľadne svojich práv, najmä tých, ktoré súvisia so zdravotnou starostlivosťou, aktívnejšie vyhľadávajú pomoc.
- Zamestnávateľia majú viac informácií o právach utečencov na prácu a sú ochotnejší ich zamestnať.
- Utečenci dostanú častejšie príležitosť pracovať pre miestne alebo medzinárodné spoločnosti (napr. reťazce supermarketov), zatiaľ čo v minulosti sa museli spoliehať na obmedzené množstvo a rozsah pracovných pozícií, ktoré im ponúkali iní cudzinci alebo členovia ich etnickej komunity.
- SAR oslovila organizácie utečeneckých komunit (ako Rada žien utečieniek v Bulharsku) s cieľom zlepšiť podporu pri integrácii. Obe organizácie dnes spoločne organizujú kultúrne podujatia, poskytujú poradenstvo žiadateľom o azyl a sledujú účasť zraniteľných ľudí v integračnom programe.

Zamestnávateľia majú viac informácií o právach utečencov na prácu a sú ochotnejší ich zamestnať.

Odporúčania

- Zabrániť zaisteniu žiadateľov o azyl v špeciálnom zariadení pre dočasné ubytovanie cudzincov v Busmantsi rýchlym presunom do prijímacieho centra SAR.
- Zabezpečiť neobmedzený prístup ľudí, ktorí žiadajú o medzinárodnú ochranu na hraniciach tým, že budú k dispozícii také informácie, ktorým budú žiadatelia o azyl rozumieť a kvalitné tlmočenie na hraniciach ako aj v špeciálnom zariadení pre dočasné ubytovanie cudzincov v Busmantsi.
- Vyhnúť sa prieťahom pri registrácii žiadostí o ochranu zo strany SAR prostredníctvom legislatívnych zmien a rýchleho presunu do prijímacích registračných centier.
- Poskytnúť lepšie, komplexnejšie a zrozumiteľnejšie informácie žiadateľom o azyl v zaistení, aby tak mohli porozumieť postupom a dozvedieť sa o svojich právach.
- Zlepšiť kvalitu azylového konania prostredníctvom tlmočenia zo strany ľudí, ktorí si plne uvedomujú svoju nestrannú úlohu doslovných sprostredkovateľov komunikácie.
- Poskytnúť včasnú právnu pomoc, aby tak žiadatelia o azyl pochopili svoju situáciu a využívali svoje práva v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi.
- Zrekonštruovať izby a spoločné priestory v prijímacích strediskách. Funkčné práčky/práčovne, chladničky a kuchynské zariadenie by mali byť štandardom.

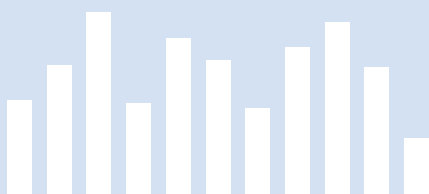


- Uistiť sa, že v prijímacích centrách sú splnené a dodržiavané základné hygienické podmienky - horúca voda, ochrana proti škodcom a všeobecná čistota.
- Vytvoriť alternatívne programy ubytovania pre žiadateľov o azyl mimo prijímacích centier, ktoré by lepšie spĺňali ich individuálne potreby.
- Urýchliť otvorenie Tranzitného strediska v meste Pastogor (blízko tureckej hranice), aby sa tak predišlo bezdomovectvu a predlžovaniu obdobia zaistenia žiadateľov o azyl.
- Zvýšiť finančnú podporu (v súčasnosti zodpovedá sume 32 eur za mesiac) poskytovanú žiadateľom o azyl a utečencom, aby boli uspokojené ich najzákladnejšie potreby. Poskytovať doplnkové potravinové balíčky v rámci Štátneho integračného programu.
- Národný fond zdravotného poistenia a SAR by sa mali skoordinať systematickejšim spôsobom, aby tak zabezpečili všetkým žiadateľom o azyl a utečencom včasný prístup k zdravotnej starostlivosti.
- Ľuďom so špecifickým zdravotným stavom by mali byť poskytnuté lieky, ktoré potrebujú, či už počas azylového konania alebo v primeranej lehote po uznaní postavenia utečenca.
- Národný fond zdravotného poistenia a SAR by mali žiadateľov o azyl a utečencov informovať o prístupe k zdravotnej starostlivosti prostredníctvom jednoduchých informačných materiálov. Poskytovatelia zdravotnej starostlivosti by mali vzdelávať svojich zamestnancov o právach týchto pacientov.
- Stanoviť základnú štruktúru údajov týkajúcich sa profilu azylantov v krajine s cieľom lepšie navrhnuť opatrenia pre integráciu. Situácia ľudí s postavením utečenca alebo s humanitárnym štatútom by sa mala analyzovať vo vzťahu k bývaniu, vzdelávaniu, jazykovým znalostiam, práci, zdravotnej starostlivosti a sociálnemu zabezpečeniu.
- Sprístupniť ciele integrácie aktivity k dispozícii azylantom bez ohľadu na ich vek, sociálnu alebo zdravotnú situáciu. Organizovať zodpovedajúce integračné služby pre zraniteľné skupiny utečencov.
- Zabezpečiť, aby bol Národný program pre integráciu utečencov dostupný aj na miestach mimo Sofie, kde bývajú utečenci.
- Zlepšiť kvalitu a flexibilnú dostupnosť bulharského jazykového vzdelávania aj pre žiadateľov o azyl a utečencov s rodinnými záväzkami.
- Včas určiť opatrovníkov pre maloletých bez sprievodu, ktorí potrebujú ochranu.
- Zaistiť, aby bolo všetkým deťom utečencov poskytnuté bulharské jazykové vzdelávanie a aby chodili do školy, poskytovať poradenstvo rodičom detí, aby sa zabránilo predčasnému ukončovaniu školskej dochádzky a zlepšiť interakciu s miestnymi žiakmi.
- Zabezpečiť, aby sa riešili konkrétne potreby jednotlivých detí utečencov v oblasti zdravotnej starostlivosti, voľného času alebo vzdelávania.
- Zapojiť utečencov, vrátane tých, ktorí sú organizovaní v komunitách, do správy prijímacích centier, aby sa tak zvýšila ich účasť.
- Bojovať proti rasizmu a xenofóbii prostredníctvom národného dialógu a cieľených informačných kampaní propagujúcich pozitívne postoje k ľuďom, ktorí potrebujú medzinárodnú ochranu.

Štatistické údaje

V Bulharsku bol v roku 2010 bol zaznamenaný 20-percentný nárast počtu žiadostí o azyl. Žiadosť o medzinárodnú ochranu podalo 1 025 osôb v porovnaní s 853 žiadosťami v roku 2009 a 746 predloženými žiadosťami v roku 2008. Tento trend sa v roku 2011 zmenil. Hlavnými krajinami pôvodu žiadateľov o azyl v roku 2010 bol Irak a Arménsko a vyskytol sa vyšší počet osôb bez štátnej príslušnosti, ktorí požiadali o ochranu.

Na druhej strane sa v roku 2010 znížil počet osôb s uznaným postavením utečenca alebo osôb s doplnkovou ochranou. Iba 20 ľudí získalo v roku 2010 štatút utečenca oproti 39 uznaným utečencom v roku 2009. Počet osôb, ktoré dostali doplnkovú formu ochrany klesol o 48 percent z 228 v roku 2009 na 118 osôb v roku 2010.







Česká republika

Nájsť si prácu a slušné bývanie je pre mnohých žiadateľov o azyl a pre osoby s medzinárodnou ochranou v Českej republike

veľkým problémom. Aj napriek nedostatkom v pobytových zariadeniach pre utečencov, ktoré ponúkajú len obmedzené služby, v roku 2010 sa uskutočnili vítané legislatívne zmeny, ktoré sprístupnia toto ubytovanie zraniteľným osobám, ktorým bola udelená doplnková ochrana. Poskytne sa im tak krátkodobé útočisko, pokiaľ si nenájdu bývanie v súkromnom sektore. Odlúčené deti zatiaľ žijú v odľahlej oblasti Čiech, až príliš izolované od miestnych komunít na to, aby mohli nadviazať vzťahy, ktoré by im pomohli s integráciou.

Ovládanie miestneho jazyka je kľúčovým nástrojom, ktorý napomáha utečencom pri hľadaní domova, práce a pri celkovej orientácii v novej krajine. Napriek tomu, že rok 2010 priniesol vítané opatrenia na zlepšenie jazykového vzdelávania pre utečencov, pomalé vládne procesy spôsobili, že výsledky ešte nie je možné vidieť v praxi. V roku 2010 neboli utečencom, ktorí žijú mimo integračných azylových zariadení, poskytované žiadne jazykové kurzy češtiny z dôvodu prieťahov zo strany vlády pri určovaní poskytovateľov. To má za následok, že Česká republika v súčasnosti ani zďaleka nespĺňa svoje vnútroštátne právne predpisy a medzinárodné záväzky v tejto oblasti.

Celkovo žiadatelia o azyl, utečenci a osoby s doplnkovou ochranou cítili nedostatok tľmočnických služieb - či už sa snažili dorozumieť v ubytovacích strediskách, pri azylovom konaní alebo v súvislosti s prístupom k lekárskej starostlivosti.

Metodológia

Participačné hodnotenie sa uskutočnilo v októbri a novembri 2010. Multifunkčné tímy (MFT) tvorilo 15 osôb zastupujúcich Odbor azylovej a migračnej politiky Ministerstva vnútra (OAMP), Správu utečeneckých zariadení Ministerstva vnútra (SUZ), Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU), Sdružení občanů zabývajících se migrací (SOZE), Združenie pre právne otázky migrácie (ASIM), české zastúpenie UNHCR a regionálne zastúpenie pre strednú Európu v Budapešti. Tímy sa zameriavali na podmienky prijímania žiadateľov o azyl, azylové konanie a pomoc utečencom a osobám s doplnkovou ochranou pri integrácii.

Metodika zahŕňala pološtruktúrované individuálne rozhovory, stretnutia cieľových skupín v rôznom zložení a pozorovanie zo strany členov MFT. Tímy navštívili nasledujúce zariadenia:

- prijímacie centrá na Medzinárodnom letisku v Prahe a Zastávka na južnej Morave,
- ubytovacie centrum v Havířove a Kostelci v južných Čechách,
- integračné strediská v Brne (južná Morava) a Českej Lípe (severné Čechy),
- súkromné ubytovania v Brne,
- priestory SOZE v Brne,
- stredisko pre odlúčené deti v Prahe a Hříměždiciach (južné Čechy) a
- útvar zaistenia v Bělej Jezovej (severné Čechy) a Poštornej (južná Morava).

Členovia MFT sa stretli so 68 osobami, ktoré boli buď žiadateľmi o azyl, utečencami alebo osobami s doplnkovou ochranou, ktoré pochádzali z Bieloruska, Kamerunu, Kuby, Demokratickej republiky Kongo (DRK), Iránu, Iraku, Kazachstanu, Kosova, Mongolska, Nigérie, Palestíny, Ruskej federácie, Somálska, Sýrie, Turecka, Uzbekistanu a Jemenu.



Azylové konanie je vnímané ako zdĺhavé a nejasné

Mnohí žiadatelia o azyl sa vyjadrili, že nechápu, prečo prvostupňové konanie o ich žiadosti o azyl (ktoré môže trvať dva alebo tri roky), trvá tak dlho. Konštatovali, že buď neboli informovaní o dôvodoch oneskorenia alebo dostali len vágne a všeobecné informácie a často nechápali, prečo museli opakovane absolvovať rozhovory. „Stále mi kladú tie isté otázky znovu a znovu, hoci nemám čo nového dodať,“ povedal Kyran, mladý žiadateľ o azyl z Kazachstanu.

Aj napriek zlepšeniu, ku ktorému došlo v priebehu rokov, niektorí žiadatelia o azyl konštatovali, že majú stále problémy s tlmočníkmi. Niektorých z nich žiadatelia o azyl opísali ako netrpezlivých a agresívnych a nevedeli o tom, že sa môžu sťažovať. „Počas môjho rozhovoru bol na mňa tlmočník hrubý, neustále ma prerušoval a očividne dával najavo svoje pochybnosti o tom, čo hovorím,“ uviedol Serhan, žiadateľ o azyl zo Sýrie z jedného z útvarov zaistenia. Ďalší žiadateľ o azyl uviedol, že ho požiadali o podpis správy z jeho rozhovoru, ktorá ešte nebola preložená. Podobné problémy boli hlásené ohľadne kvality tlmočenia a správania sa pracovníkov cudzineckej polície na medzinárodnom letisku.

” Stále mi kladú tie isté otázky znovu a znovu, hoci nemám čo nového dodať.”



Žiadatelia o azyl tiež uviedli, že ich prístup k právnej pomoci nie je dostatočný. Právnicki mimovládnych organizácií nenavštevujú všetky strediská, kde bývajú žiadatelia o azyl a kvalita poradenstva nie je rovnaká. Pokiaľ poskytovatelia právnej pomoci zvyčajne hovoria bežnými jazykmi, ako sú angličtina, francúzština a trochu ruština, mimovládne organizácie väčšinou nemajú finančné prostriedky na služby tlmočníkov. Znamená to, že mnohí žiadatelia o azyl z ostatných jazykových skupín (ako je čínština, arabčina a obyvatelia bývalého Sovietskeho zväzu, ktorí nehovoria po rusky) majú pocit, že nemajú šancu riadne komunikovať so svojimi právnikmi.

Dlhé čakanie v neistote si vyberá svoju daň

Dlhé obdobie neistoty, ktoré prežívajú žiadatelia o azyl, je umocnené ich problémami s hľadaním si práce. Aj keď môžu pracovať po uplynutí jedného roka od začatia konania, krátke trvanie víz žiadateľov o azyl, ktoré sú obnovované mesačne, spôsobuje, že zamestnávatelia sa zdráhajú ich zamestnať. „Je prakticky takmer nemožné nájsť si legálne zamestnanie, pretože naše víza sú vydávané a predlžované iba na jeden mesiac,“ povedal Sulambek, mladý muž z Čečenska, žijúci v pobytovom tábore. „Žiaden zamestnávateľ by nepodstupoval všetky potrebné byrokratické záležitosti, ak si nie je istý, že tu skutočne zostanem aspoň niekoľko mesiacov,“ povedal.

Aj keď pribudol počet voľno časových aktivít pre žiadateľov o azyl, ešte nie sú štandardom a je len málo príležitostí na to, aby mohli získať alebo rozvinúť svoje zručnosti. Jeden mladý Kazach, ktorý býva v pobytovom tábore už skoro rok, povedal MFT: „...stratíte šesť mesiacov života, počas ktorých nerobíte nič zmysluplné. Neučíte sa nič nové, nerozvíjate žiadne schopnosti, iba sedíte a čakáte a nerobíte nič, absolútne nič.“ Inde zase nepružné pravidlá znemožňujú prístup k voľno časovým aktivitám. V útvere zaistenia na Morave, ktoré má dobré fitnes centrum, boli obyvatelia frustrovaní kvôli pravidlám, ktoré vyžadujú, aby sa ľudia vopred nahlásili a obmedzujú využívanie fitnes centra iba na 10 ľudí za deň. „Keď niekto z nejakého dôvodu vypadne zo zoznamu, nie je možné ho nahradiť,“ povedal Kuandyk.

” Stratíte šesť mesiacov života, počas ktorých nerobíte nič zmysluplné.

Neučíte sa nič nové, nerozvíjate žiadne schopnosti, iba sedíte a čakáte a nerobíte nič, absolútne nič.”

Zatiaľ by stačilo trochu ohľaduplnosti

MFT sa dozvedel, že niektorí dozorcovia pracujúci pre súkromné bezpečnostné firmy, boli k žiadateľom o azyl hrubí a arogantní. MFT preto odporúča, aby všetci pracovníci, ktorí sú v interakcii s týmito ľuďmi, absolvovali ako predpoklad pre prijatie do zamestnania základné školenie o potrebe medzinárodnej ochrany. Žiadatelia z útvaru zaistenia konštatovali pre MFT, že bežne im zakazujú používať mobilný telefón a podstupujú bezpečnostné kontroly vo svojich izbách, čo považujú za ponižujúce. Kým všetci zaistení snívajú o dni, v ktorom ich pustia, mnohí sa obávajú, ako vonku dokážu zabezpečiť svoje základné potreby. „Nemôžete sa dočkať, kedy už odtiaľto odídete. Keď ste sem však umiestnený v lete a pustia vás v zime, nemáte žiadne teplé oblečenie,“ povedala Lilia z Ruskej federácie, ktorá strávila niekoľko mesiacov v útvaru zaistenia. Mimovládne organizácie potvrdili problémy, ktoré sa vyskytli, napríklad poukázali na prípad matky s dieťaťom, ktorá bola prepustená z útvaru zaistenia v popoludňajších hodinách, kedy nebola v blízkosti útvaru do konca dňa k dispozícii žiadna verejná doprava.



Zdravotná starostlivosť stále mimo dosahu pre mnohých žiadateľov o azyl a utečencov

Mnohí žiadatelia o azyl, utečenci a osoby s doplnkovou ochranou spomínali vážne problémy s prístupom k zdravotnej starostlivosti aj napriek tomu, že sú zaregistrovaní v univerzálnom systéme zdravotnej starostlivosti v Českej republike. Hoci miestne mimovládne organizácie získali finančné prostriedky z EÚ na pokrytie zdravotnej starostlivosti pre tých, ktorí to najviac potrebujú, tieto financie nestačili na potreby počas celého roka 2010 a tiež nie pre všetkých, ktorí o ňu požiadali. Jedna utečenka s cukrovkou povedala, že si nemôže dovoliť inzulín. Ďalší žiadateľ o azyl uviedol, že si nemôže dovoliť platiť za verejnú dopravu, keď potrebuje navštíviť špecialistu v inom meste. „Už ani k lekárovi nechodím. Ak mi predpíše nejaké lieky, nemám žiadne peniaze na ich zaplatenie, dokonca ani na poplatok za predpis,“ povedala Song z Turecka, matka dvoch detí, s ktorou sa MFT rozprával v jednom z ubytovacích táborov.

Celkovo ľudia poukazovali na to, že nedostatok tlmočníkov obmedzoval ich prístup k lekárskej starostlivosti, nakoľko nedokázali lekárom podrobne vysvetliť svoj problém a nerozumeli ani návrhom na liečbu.

Zraniteľní žiadatelia o azyl čelia nevyhovujúcim podmienkam

V roku 2010 bol zatvorený pobytový tábor pre žiadateľov o azyl v Havířove (severná Morava) a ľudia boli presťahovaní do iného tábora v Zastávke na južnej Morave. „Získali sme iba útržkovité informácie od ostatných žiadateľov o azyl a oficiálne informácie o zatvorení tábora prišli na poslednú chvíľu,“ povedala Marjam, mladá žena z Ruskej federácie. „Zároveň sme dostali len chabé informácie o tábore, do ktorého sme sa mali nasťahovať o niekoľko dní,“ dodala. Jedna mladá dievčina, ktorá bola nútená sa presťahovať, bola v poslednom ročníku na strednej škole a tento presun považuje za rušivý v rámci štúdia. Iní, ktorí si vybudovali vzťahy na pôvodnom mieste bydliska, boli tiež nútení ich v krátkej dobe opustiť.

„ Získali sme iba útržkovité informácie od ostatných žiadateľov o azyl a oficiálne informácie o zatvorení tábora prišli na poslednú chvíľu.“

Žiadatelia o azyl mali obavy aj z nižšieho štandardu v ich novom domove a nedostatku súkromia pre rodiny. „Netušila som, že moja dcéra a ja už nebudeme mať vlastnú izbu, takže som vôbec nebola pripravená na to, že keď vojdeme do nášho bytu, nájdem tam na posteli ležať ďalšiu ženu,“ povedala Aminat, ďalšia žena z Ruskej federácie. „Ešte horšie však bolo, že jej opitý priateľ sedel vedľa jej postele a odmietal opustiť izbu,“ dodala.

MFT sa dozvedel o podobných skúsenostiach súvisiacich s nedostatočnou organizáciou a súvisiacich s ochranou súkromia a bezpečnosti (dokonca aj pre citlivé osoby) a tiež aj nedostatočnou komunikáciou zo strany vedenia tábora. Ďalšia žena v tom istom zariadení povedala MFT, že správca chcel nasťahovať novo prichádzajúcu žiadateľku o azyl do jej izby o 2. hodine ráno. „Keďže môj syn trpí ťažkým mentálnym postihnutím, naozaj som sa bála, že ho to úplne vyvedie z miery na zvyšok noci alebo aj na dlhšie. Potrebuje čas na prispôsobenie sa každej drobnej zmene v jeho každodennom stereotypu a bolo pre neho nesmierne ťažké vyrovnať sa už len s informáciou, že sa neskôr budeme musieť deliť o izbu s ďalším žiadateľom o azyl,“ hovorí Anita. Tá istá žena sa bála, aby jej syn nevypadol z okna, a žiadala, aby ich presťahovali do izby na prízemí. Oznamovali jej však, že všetky izby sú obsadené a že to nebude možné.



Utečenci čelia chronickým problémom s bývaním

Čerstvo uznaní utečenci sa môžu rozhodnúť či zostanú v integračnom azylovom zariadení až po dobu 18-tich mesiacov, pokiaľ si nenájdu ubytovanie v súkromných ubytovacích zariadeniach. Napriek tomu, že konceptom takéhoto zariadenia je podpora utečencov na ceste k integrácii, poskytuje sa len niekoľko služieb, nedostatočné sociálne poradenstvo a žiadne právne poradenstvo. Navyše náklady na takéto ubytovanie sú pomerne vysoké a dotované súkromné ubytovanie garantované právnym poriadkom nie je k dispozícii.

MFT zistil, že poplatky, ktoré utečenci platia v týchto integračných zariadeniach, sú často vyššie ako v súkromných ubytovacích zariadeniach. Až donedávna boli zmluvy o ubytovaní poskytované iba v českom jazyku a od utečencov sa žiadalo, aby ich podpísali ešte pred ukončením jazykového kurzu. Mnohí utečenci pri stretnutiach s MFT konštatovali, že nerozumeli zmluvám, ktoré podpísali a väčšina z nich nemohla pochopiť systém pre účtovanie spotreby elektrickej energie, plynu a vody. Podľa nezávislej štúdie vypracovanej Aso-

ciáciou pre právne otázky migrácie minuli utečenci zdržiavajúci sa v integračnom zariadení v roku 2010 v priemere 75 percent svojich celkových príjmov na bývanie a to aj napriek tomu, že časť peňazí je určená na iné účely, ako napríklad aj na prídavky na deti.

Situácia bola ešte horšia pre osoby s doplnkovou ochranou, ktorí pred nedávnymi zmenami Zákona o azyle, neboli oprávnení ostať v integračnom azylovom zariadení. Po získaní svojho postavenia sa tieto osoby musia odsťahovať zo zariadení určených pre žiadateľov o azyl a nájsť si bývanie na súkromí – čo ich stavia do bezbrannej pozície voči vykorisťovaniu na nelegálnom pracovnom trhu, nakoľko si musia rýchlo nájsť akúkoľvek prácu. Tento tlak na osoby s doplnkovou ochranou mnohým z nich tiež znemožňuje navštevovať kurzy českého jazyka, na ktoré majú nárok. „Niektomu mi povedal, že by som mohla chodiť na kurz a ja by som aj mala záujem, ale neviem si predstaviť, ako by si to zariadila v mojom každodennom živote. Starám sa o tri deti a pracujem ako blázon, aby som zaplatila nájomné a nemám vôbec čas na nič iné,“ povedala Mariman, iracká matka, ktorá býva v jednoizbovom byte, za ktorý zaplatí väčšinu svojich príjmov. „Každý deň sa bojím, že nedostanem zaplatené alebo prídem o prácu, čo by bola absolútna katastrofa,“ dodala.

MFT sa stretol so skupinou detí, ktoré sú umiestnené v špeciálnom zariadení v stredných Čechách, vrátane žiadateľov o azyl a detí s doplnkovou ochranou. Toto zariadenie, bývalé rekreačné stredisko, sa nachádza uprostred lesa a podľa detí aj personálu ponúka veľmi málo potenciálu pre ich integráciu. Väčšina detí navštevuje školu v zariadení a neprichádza do styku s miestnymi obyvateľmi. Dokonca aj tí, ktorí chodia na strednú školu v najbližšom meste, sú nútení prísť späť do zariadenia posledným autobusom okolo 16 hod. „Chápem, že to nie je ľahké, ale nemáme tu čo robiť. Žiadne ďalšie aktivity, nič, čo by sme sa mohli naučiť. Môžete sledovať TV alebo čítať knihy, ale to je tak všetko,“ vysvetľuje Paul, ktorý nedávno dovŕšil 18 rokov. „Nemám žiadnych priateľov Čechov, pretože keďže som tu, nemám sa s nimi, ako stretnúť,“ povedal.

„ Niektomu mi povedal, že by som mohla chodiť na kurz a ja by som aj mala záujem, ale neviem si predstaviť, ako by si to zariadila v mojom každodennom živote.

Starám sa o tri deti a pracujem ako blázon, aby som zaplatila nájomné a nemám vôbec čas na nič iné.”

Utečenci prichádzajú o kurzy českého jazyka

V rozpore s vnútroštátnymi právnymi predpismi sa v roku 2010 neuskutočnili žiadne jazykové kurzy pre utečencov v súkromných ubytovacích zariadeniach. Podľa zákona o azyle má každý, komu bola udelená medzinárodná ochrana v Českej republike, nárok na bezplatný jazykový kurz (v rozsahu od 400 do 600 hodín). Ministerstvo školstva však nevyhlásilo verejnú súťaž na poskytovateľa tohto kurzu dostatočne rýchlo. Výsledkom bolo, že pre rok 2010 neboli v ponuke žiadne jazykové kurzy, či už pre osoby, ktorým bola práve udelená medzinárodná ochrana v spomínanom roku alebo pre tých, ktorí začali jazykové vzdelávanie ešte v roku 2009 a ktorých vzdelávanie bolo koncom tohto roka prerušené. (V roku 2011 sa podnikli kroky na zlepšenie situácie v jazykovom vzdelávaní.)

Dokonca ani v pobytových táboroch nezodpovedali jazykové kurzy vždy potrebám utečencov. Mladá žena zo Somálska MFT povedala, že keď prišla do tábora pred štyrmi mesiacmi, bol k dispozícii iba kurz pre stredne pokročilých. „Vysvetlili mi, že nemajú kurz pre začiatočníkov, ako som ja,“ povedala Joseline. Ostatní utečenci MFT povedali, že nemali žiadne učebnice alebo ich dostali až niekoľko mesiacov po skončení kurzu. V mnohých prípadoch MFT zistil, že jazykové kurzy sa konali v izbách utečencov a bez potrebných pomôcok. Hoci sa utečenci na to nestážovali, MFT mal pocit, že tento stav je neprimeraný a predstavuje ďalšiu záťaž pre utečencov, ktorí sú často veľmi pohostinní.

MFT sa tiež od mnohých utečencov - rodičov dozvedel, že deťom do 16 rokov nebolo ponúknuté jazykové vzdelávanie, čo tiež nezodpovedá platnému právnemu poriadku. Ďalšie zraniteľné osoby, ako napr. mamičky s malými deťmi, osoby so zdravotnými problémami či s poruchami učenia často neabsolvujú jazykové kurzy. „Neprihlásila som sa na kurz, pretože by som bola skutočne ťažkým orieškom pre ktoréhokoľvek učiteľa,“ povedala staršia žena z Ruskej federácie. „Snažím sa prísť na veci sama. Môj priateľ bol taký láskavý, že mi dal výtlačok latinskej abecedy a ja sa pomaly snažím naučiť sa ju sama,“ povedala MFT Khasent.



Zlepšenia pre utečencov a žiadateľov o azyl

- V roku 2010 došlo k zmene zákona o azyle (novela nadobudla účinnosť 1. januára 2011), ktorá povoľuje zraniteľným osobám s doplnkovou ochranou zostať v integračných azylových zariadeniach až do troch mesiacov od rozhodnutia o ich žiadosti. Aj napriek tomu, že toto obdobie je stále príliš krátke, je to pozitívny krok pre mnoho zraniteľných osôb.
- Ministerstvo školstva prijalo opatrenia na zlepšenie jazykového vzdelávania, najmä s ohľadom na osobitné potreby zraniteľných skupín (napr. slobodné mamičky a osoby so zdravotnými problémami) a umožnilo, aby do tohto vzdelávania boli zaradené aj deti. Aj keď nová metodika sa musí ešte dokončiť a prijať, vláda v záujme urýchliť zavedenie zmien do života od septembra 2011, prehodnotila pôsobnosť a zaangažovala nového poskytovateľa tejto služby.
- Tlmočníci, ktorí pracujú pre Ministerstvo vnútra (MV), absolvovali školenia organizované UNHCR na šiestich rôznych miestach po celej krajine. Školenia sa zamerali na špecifické potreby žiadateľov o azyl, na etiku a na komunikačné problémy, ktoré môžu nastať pri rozhovoroch. Školenia boli vytvorené na základe konzultácií medzi UNHCR a MV, ktoré vychádzali z obsahu predchádzajúcich participačných hodnotení.
- Na školeniach organizovaných UNHCR sa zúčastnili aj rozhodovači v azylovom konaní. Ich predmetom boli otázky týkajúce sa kvality rozhodovania, ako na ne poukázal predchádzajúci projekt zameraný na zvyšovanie kvality azylového konania. Aj na týchto školeniach sa riešili problémy spolupráce medzi rozhodovateľmi a tlmočníkmi.
- Učitelia, ktorí pracujú s presídlenými deťmi, absolvovali v roku 2010 špecializované školenie UNHCR, ktoré bolo súčasťou širšieho projektu zameraného na riešenie vzdelávacích potrieb utečencov.

Odporúčania

- Ministerstvo vnútra by malo informovať každého žiadateľa o azyl o dôvodoch omeškania v prípade, ak nie je možné splniť 90-dňovú zákonnú lehotu na vydanie rozhodnutia o ich žiadosti. Ak si konanie vyžaduje ďalšie pohovory, žiadateľ by mal byť informovaný o dôvodoch.
- V prípadoch, keď rozhodnutie nie je doručené do 90 dní, pobytové víza žiadateľov o azyl by sa mali predĺžiť zo súčasného jedného mesiaca na tri alebo šesť mesiacov.
- Každý žiadateľ by mal v rámci azylového konania dostať informácie v jazyku, ktorému rozumie. Mal by byť informovaný o celom procese, spôsobe, akým mu bude oznámený jeho výsledok a tiež aj o možnosti sťažovať sa na zaobchádzanie zo strany úradov.
- Každá osoba, ktorá žije v azylovom zariadení, by mala dostať písomné informácie v jazyku, ktorému rozumie, o možnosti sťažovať sa na správanie sa personálu zariadenia a na služby poskytované zo strany mimovládnych organizácií. Súčasťou týchto informácií by malo byť to, ako podať sťažnosť, ako sa bude podaná sťažnosť vybavovať a tiež aj to, ako budú sťažovateľovi oznámené výsledky jej prešetrenia. Tieto informácie by mali byť poskytnuté každému novo prichádzajúcemu žiadateľovi o azyl.
- V rámci azylového konania by mali byť počas pohovorov pre žiadateľov o azyl k dispozícii tlmočníci v pobytových táboroch a na iných miestach. Ak žijú v súkromných ubytovacích zariadeniach mali by byť k dispozícii tlmočníci aj v prípade potreby poskytnutia lekárskej starostlivosti alebo iných služieb.
- Odlúčené deti (žiadatelia o azyl, utečenci alebo osoby s doplnkovou ochranou), by mali obdržať špecificky pripravené informácie o azylovom konaní, odvolaní sa proti rozhodnutiu, charaktere medzinárodnej ochrany, systéme a úlohe opatrovníkov a o prístupe k dostupnej pomoci. Tieto informácie by sa mali poskytovať v jazyku, ktorým dieťa hovorí a vo forme, ktorej rozumie.
- Účinné právne a sociálne poradenstvo by malo byť dostupné pre všetkých žiadateľov o azyl, utečencov a osoby s medzinárodnou ochranou v jazyku, ktorému rozumejú a to bez ohľadu na skutočnosť, či žijú v strediskách spravovaných vládou alebo v súkromných ubytovacích zariadeniach. Písomné informácie o dostupných službách by mali byť dostupné od príchodu osôb do ubytovacieho zariadenia. Ak je to potrebné, Európsky fond pre utečencov (ERF) môže tieto aktivity podporiť bez ohľadu na to, či je poskytovateľom služieb mimovládna organizácia alebo vládna agentúra.

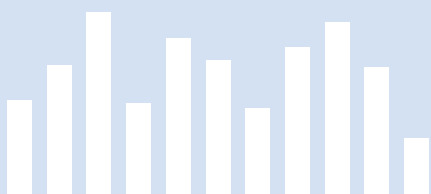


- Je potrebné pripraviť nové stratégie a zdroje pre zabezpečenie prístupu žiadateľov o azyl a osôb s medzinárodnou ochranou k tradičnému systému zdravotnej starostlivosti a jeho účinnému využitiu. Súčasťou tohto môže byť aj financovanie cestovných lístkov, tlmočenia a potrebných liekov. Osoby by mali byť čo najskôr informované o tom, ako funguje systém zdravotnej starostlivosti a aká pomoc je pre nich k dispozícii.
- Ministerstvo školstva a Ministerstvo vnútra by mali prehodnotiť program jazykového vzdelávania a urobiť z neho súčasť štátneho integračného programu, aby sa zabezpečilo, že všetky osoby s medzinárodnou ochranou (vrátane detí, ľudí so špeciálnymi vzdelávacími potrebami a ďalších zraniteľných osôb) budú využívať jazykové vzdelávanie. Je potrebné tiež zabezpečiť, aby sa jazykové vzdelávanie uskutočňovalo vo vhodných vzdelávacích priestoroch a aby všetci študenti dostali potrebné učebnice.
- Deťom by sa malo poskytovať osobitné jazykové vzdelávanie. Pokiaľ ide o zápis detí do bežného školského systému, ich vzdelávacie potreby by mali posudzovať pedagógovia, ktorí im dokážu poskytnúť aj potrebnú pomoc.
- Odporúča sa, aby Ministerstvo vnútra pokračovalo v organizovaní školení pre rozhodovateľov a tlmočníkov, ktorí sa zúčastňujú na azylovom konaní. Rozhodovateľi by mali dostávať pravidelnú spätnú väzbu o svojej práci. Pohovory, konané v rámci azylového konania, by sa mali nahrávať.
- Všetci zamestnanci, ktorí sa dostávajú do styku so žiadateľmi o azyl, utečencami alebo s osobami s medzinárodnou ochranou (vrátane tých, ktorí pracujú pre súkromné firmy na základe zmlúv o externom zabezpečení služieb), by mali absolvovať aspoň úvodné školenie o medzinárodnej ochrane a potrebách osôb, ktoré o medzinárodnú ochranu požiadajú.
- MFT podporuje ministerstvo školstva pri myšlienke presťahovať zariadenie pre odlúčené deti na miesto, ktoré bude viac vyhovovať potrebám ich integrácie. MFT tiež odporúča odčleniť zariadenie pre detí, ktoré žiadajú o medzinárodnú ochranu od zariadenia pre detí, ktoré majú problém so závislosťami alebo trpia poruchami správania sa, ktoré sú v súčasnosti umiestnené v rovnakom objekte.
- V útvaroch zaistenia, kde je potrebné vykonávať osobné kontroly, by sa tieto mali realizovať pri plnom rešpektovaní ľudskej dôstojnosti nielen žiadateľov o azyl.
- Osobám prepusteným zo zaistenia by štátne orgány mali poskytnúť logistickú podporu a informácie o tom, na koho sa majú obrátiť v prípade potreby.
- Štátne orgány by mali podporovať, aj s prípadnými príspevkami Európskeho fondu pre utečencov, ich voľnočasové aktivity, jazykové a sociálne a kultúrne programy, zamerané na podporu ich sebadôvery,

Štatistické údaje

Počet žiadostí o azyl, podobne ako v predchádzajúcich rokoch, naďalej klesal. V roku 2010 bolo podaných iba 833 žiadostí v porovnaní s 1 258 podanými žiadosťami v roku 2009. V roku 2008 bolo v Českej republike podaných 1 656 žiadostí. Hlavnými krajinami pôvodu osôb žiadajúcich o medzinárodnú ochranu v roku 2010 boli Ukrajina, Mongolsko a Bielorusko.

V roku 2010 získalo postavenie utečenca 125 osôb a 104 osôb získalo doplnkovú ochranu. Uvedené predstavuje výrazné zvýšenie v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi. V roku 2009 získalo postavenie utečenca 75 osôb a 28 získalo doplnkovú ochranu. V roku 2008 získalo postavenie utečenca 157 ľudí a 132 osobám bola poskytnutá doplnková ochrana.







Maďarsko

V Maďarsku sa žiadatelia o azyl a utečenci stretli v roku 2010 s lepšou podporou najmä v prípadoch, keď jednotlivci alebo súkromné organizácie investovali do svojich aktivít viac

času a energie. Rozličné štátne orgány zapojené do jednotlivých etáp azylového konania spolupracovali účinnejšie ako v minulosti a skrátili čakacie lehoty a pocit neistoty ľudí, ktorí v Maďarsku žiadajú o azyl.

Z rozhovorov s azylantmi je zrejmé, že podpora ich integrácie musí byť lepšie financovaná a systematickejšia a to hlavne pri získavaní jazykových znalostí a hľadani zamestnania, ktoré tvoria dve základné súčasti integrácie.

V roku 2010 objavili viaceré problémy, spôsobené zvýšeným počtom zaistených žiadateľov o azyl. Útvary pre zaistených cudzincov boli vo všeobecnosti na žiadateľov o azyl zle pripravené, odohrali sa v nich násilné činy a údajne došlo aj k zamietnutiu prístupu k azylovému konaniu. Očakáva sa, že dôjde k uzatvoreniu neprispôsobených útvarov pre zaistených cudzincov a skvalitní sa aj vzdelávanie dozorcov, čo prispeje k zmierneniu situácie žiadateľov o azyl, ktorí sa už ako uznaní utečenci, budú začleňovať do maďarskej spoločnosti.



Metodológia

27 členov Multifunkčného tímu (MFT) pochádzalo z UNHCR, Ministerstva vnútra a národných zdrojov, Úradu verejného ochrancu práv, Úradu pre imigráciu a občianstvo a mimovládnych organizácií; Fond Artemisszio, Menedek, Maďarský červený kríž, Helsinský výbor a Maďarská reformovaná cirkev.

Participačné hodnotenie sa uskutočnilo od 27. septembra do 1. októbra 2010 v 17 zariadeniach na území Maďarska, vrátane miest Čongrád, Kiskunhalas, Békešská Čaba, Nyírbátor, Debrecín, Bicske, Ráb, Zalaegerszeg, medzinárodného letiska Budapešť a základnej školy Than Károly v Budapešti.

Hodnotenie sa týkalo nasledovných oblastí: podmienky prijatia (vrátane každodenného života v zariadeniach pre žiadateľov o azyl, zdravotnej starostlivosti, bezpečnosti, sociálnej pomoci a právnej pomoci), vzdelávanie, integrácia a podmienky v útvaroch zaistenia, v ktorých sa nachádzajú žiadatelia o azyl.

MFT využíval cielené skupinové rozhovory, participačné pozorovanie, pološtruktúrované rozhovory a rozhovory v domácnostiach. Aby sa zabránilo skresľovaniu skutočností zo strany najaktívnejších jednotlivcov, termín konania hodnotiacich stretnutí nebol verejne oznamovaný. Na stretnutia boli pozývaní vybraní jednotlivci, ktorí reprezentovali rozličné vekové kategórie a pohlavia. Predložená správa obsahuje skúsenosti a názory 454 ľudí, ktorí sú žiadateľmi o azyl alebo osobami, ktorým bola udelená medzinárodná ochrana. Veľká väčšina z nich boli muži a chlapci (416). V zaistení sa MFT rozprával so 164 osobami. Na rozhovoroch sa zúčastnilo aj 32 detí, pričom väčšinu z nich tvorili deti bez sprievodu. 12 účastníkov rozhovorov bolo mladších ako 14 rokov.

Žiadna detská postieľka, žiaden kabát na zimu

MFT sa bližšie zamerlal na podmienky prijatia vo viacerých zariadeniach, v ktorých sú ubytovaní žiadatelia o azyl a identifikoval niekoľko problémových oblastí. Zatiaľ čo niektoré z nich nespĺňali ani tie základné hygienické podmienky, niektoré útvary zaistenia, v ktorých sa nachádzali žiadatelia o azyl, mali vyšší štandard. V zariadení v meste Čongrád (na juhu krajiny) sa napríklad pravidelne vymieňa posteľná bielizeň a v zariadení v Budapešti sa uskutočňuje pravidelná dezinfekcia matracov. S podobnou praxou sa však nemožno stretnúť v prijímacích strediskách určených na ubytovanie žiadateľov o azyl.

Deti bez sprievodu v zariadení v Bicske (na západ od hlavného mesta), o ktoré sa spoločne stará Interchurch Aid (Medzicirkevná pomoc) a Úrad pre imigráciu a občianstvo (OIN), žijú so špinavou posteľnou bielizňou a v zariadení nefungujú ani sprchy. Obyvatelia v zariadení v Debrecíne (východ Maďarska) sa museli o svoje lôžka deliť s plošticami a žiť aj v spoločnosti švábov. Zaistení cudzinci v útvare zaistenia umiestnenom v rovnakom meste sa tiež sťažovali aj na nedostatok hygienických potrieb (mydiel a šampónov).

Aj napriek istým zlepšeniam v oblasti poskytovania zdravotníckych služieb v zariadení v Debrecíne (pediater je teraz k dispozícii dvakrát do týždňa), MFT zistil nedostatky pri poskytovaní

zdravotníckych služieb vo všetkých prijímacích strediskách v krajine.

Po konzultáciách s lekármi v Debrecíne a Bicske MFT zistil, že pri lekárskej starostlivosti nie sú k dispozícii tlmočníci a prístup žiadateľov o azyl k špecializovanej starostlivosti (potrebnej napríklad pri predpisovaní okuliarov alebo fyzioterapii), je obmedzený pre nedostatok finančných prostriedkov. V meste Békešská Čaba (juhovýchod Maďarska) sa tehotné ženy sťažovali, že im nie je poskytovaná žiadna špecializovaná starostlivosť. MFT zistil, že v pred-integračnom zariadení v Bicske nie sú k dispozícii pre bábätká detské postieľky, dostatok plienok a okrem mlieka sa im neposkytuje žiadna iná detská výživa. Z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov sa na dennej klinike v meste Bicske radikálne zredukovalo aj psycho-sociálne poradenstvo a liečba posttraumatickej stresovej poruchy, ktoré v minulosti zabezpečovala Nadácia Cordelia.

V strediskách v mestách Nyírbátor a Debrecín (východ krajiny) a v meste Bicske nemali žiadatelia o azyl k dispozícii dostatok teplého oblečenia na zimu. V útvare zaistenia v Čongráde a v prijímacom stredisku v meste Békešská Čaba bol zasa nedostatok obuvi a oblečenia pre tehotné ženy.

V zariadení pre deti bez sprievodu v meste Bicske neboli jeho obyvatelia spokojní s jedlom, ktoré bolo nižšej kvality a nemalo dostatočnú nutričnú hodnotu. Na základe uvedeného si začali pripravovať stravu sami. Príspevok v hodnote 7 125



maďarských forintov na mesiac (približne 26 EUR v čase návštevy MFT) však nestačí na zaobstaranie základnej výživy. Aj v meste Békešská Čaba žiadatelia o azyl poukazovali na problémy pri zaobstarávaní základných potrieb. Poukazovali na najmä na skutočnosť, že ceny v miestnom obchode sú tri až štyrikrát vyššie, ako ceny v meste.

V prijímacom stredisku v Debrecíne bol problém prístup k právnomu poradenstvu, a to aj napriek tomu, že právo každého žiadateľa o azyl v EÚ na informácie o jeho alebo jej konaní a jeho dôsledkoch, je súčasťou maďarského právneho poriadku.

V roku 2010 sa členovia MFT stretli s novým problémom súvisiacim s ubytovaním žiadateľov o azyl spolu a ďalších kategórií osôb cudzincov. Prijímacie stredisko OIN v Debrecíne ubytáva osoby, ktorým bol udelený tolerovaný pobyt (zvyčajne aj odmietnutých žiadateľov o azyl, ktorí z technických dôvodov dostali povolenie na pobyt na obmedzený čas) a tiež aj cudzincov, voči ktorým sa vedie konanie za nelegálny vstup na územie Maďarska a ktorí nepožiadali o medzinárodnú ochranu. Nakoľko tieto skupiny cudzincov sa nachádzajú v úplne inej situácii a majú aj iné práva, ich ubytovanie v jednom zariadení môže spôsobiť vážne problémy v každodennej praxi a tiež aj pri vnímaní ich rozdielneho postavenia. MFT preto navrhuje, aby sa v prijímacích strediskách OIN ubytúvali buď výhradne žiadatelia o azyl alebo cudzinci, voči ktorým sa vedie konanie za nelegálny vstup. V ideálnom prípade by mali

byť žiadatelia o azyl ubytovaní na súkromí, čo by prispelo k ich začleneniu do spoločnosti tým z nich, ktorí neskôr získajú postavenie utečenca.

Škola, samozvané miesto pre integráciu

V Maďarsku je potrebné využiť značný potenciál vzdelávania, ako prostriedku pre rýchlu integráciu utečencov a ich detí. MFT pozoroval veľký pokrok v oblasti vzdelávania, ku ktorému prispelo najmä značné úsilie profesionálnych učiteľov a miestnych samospráv. V Bicske bolo vzdelávanie detí vo všeobecnosti hodnotené ako uspokojivé. Základná škola Kossuth Zsuzsa v Bicske zanechala obzvlášť pozitívny dojem. Učitelia boli zaniietení pre prácu s negramotnými deťmi a vyučovali ich podľa individuálnych a flexibilných vzdelávacích programov. MFT ocenil toto ich každodenné úsilie. Systematickejší prístup k vzdelávacím potrebám detí bez sprievodu a ďalších detí na úteku je však stále nedoriešený. Ani existencia špeciálne pripravených a dobre organizovaných tried, založených na individuálnych vzdelávacích programoch, nemusí zodpovedať kritériám povinnej školskej dochádzky pre deti školského veku. Bolo by potrebné zabezpečiť, aby sa tieto deti mohli zúčastňovať na klasickom vzdelávaní v čo najkratšom čase po ukončení svojej osobitnej prípravy. Plný prístup k štandardnému vzdelávaniu v súčasnosti nie je možný v meste Békešská Čaba a Bicske. Situácia sa naopak výrazne zlepšila v Debrecíne.

Fórum Pracovní skupina pre migráciu, ktoré spojilo vládne a mimovládne organizácie s cieľom zdieľať informácie a koordinovať oblasť vzdelávania, prestalo fungovať po nástupe novej vlády v júni 2010. Doposiaľ nebolo vytvorené podobné fórum, ktoré by podporovalo dobré vzdelávacie postupy.

Celkovo MFT dospel k záveru, že podmienky prijímania žiadateľov o azyl poskytujú zlý základ pre integráciu tým osobám, ktorým bola poskytnutá istá forma medzinárodnej ochrany a ktorí si budujú v Maďarsku nový život.

Utečenci potrebujú pomoc, aby si sami pomohli

Utečenci cítia veľký tlak v súvislosti s potrebou ich rýchlej integrácie, ale pri uvedenom postrádajú potrebnú pomoc. Takto popisuje základné potreby utečencov Roble Nadif, utečenec zo Somálska. „Ak chcete ľuďom pomôcť pri ich ďalšom živote, nestačí dať im trikrát denne najesť.“ Od utečencov sa očakáva, že si nájdu prácu, zaisťujú si vlastné bývanie a stanú sa finančne sebestačnými, a to všetko za obdobie jedného roka. Obyvatelia pred-integračného zariadenia v Bicske majú pocit, že jedna hodina maďarčiny denne a pomoc pre uchádzačov o prácu nestačí. „Času je možno dosť, nedostávame však dostatok pomoci,“ povedal Zemar Qaderi, slobodný muž z Afganistanu s doplnkovou ochranou. „Maďari sú milí a láskaví ľudia, ale pre nás by mala robiť viac maďarská vláda,“ povedal ďalší Afganec Anoushirvan Kohistani. Roble Nadif dokonca priniesol konkrétny návrh: „Že či máme kurzy kultúrnej orientácie?! Bože môj, ako by som len chcel, aby sme ich mali!“

V pred-integračnom zariadení v Bicske nebolo možné pre technické problémy vopred oznámiť žiadateľom o medzinárodnú ochranu poskytovanie odbornej prípravy. Ženy boli sklamané, pretože ich internetová miestnosť bola stále zamknutá, čo obmedzovalo ich prístup k informáciám, ktoré by mohli napomôcť ich integrácii. Ako hovorí palestínsky utečenec ženatý s Albánkou: „Chceli sme, aby sem prišli zástupcovia miestnej správy, chceli sme, aby prišiel niekto z OSN, ale nič sa nestalo. Chceli sme kontaktovať UNHCR, ale nechceli nám dať ani adresu ani telefónne číslo.“ MFT dospel k záveru, že lepšiemu využitiu voľného času potrebného na hľadanie práce a prípravu na pracovné pohovory by pomohlo zabezpečenie kníh v zariadení a rovnako aj každodenné poskytovanie odbornej starostlivosti. Ubytované osoby pokladali za všeobecne nedostatočnú aj podporu pri hľadaní zamestnania.

” Ak chcete ľuďom pomôcť pri ich ďalšom živote, nestačí dať im trikrát denne najesť.”

Pod zámkou pre podanie žiadosti o azyl

Aj napriek tomu, že medzinárodné právo ustanovuje obmedzenia týkajúce sa zaistenia žiadateľov o azyl, sa zdá, že v Maďarsku sa ich zaistenie stalo skôr pravidlom ako výnimkou. Maďarské správne orgány považujú nelegálne prekročenie hraníc svojej krajiny za administratívny priestupok a stále viac žiadateľov o azyl preto končí za mrežami aj napriek tomu, že bezodkladne oznámia svoj úmysel požiadať o azyl.

MFT sa stretol so žiadateľmi o azyl v policajnej väzbe určenej na krátkodobý pobyt (do 72 hodín) a bol znepokojený nedostatkom voľného priestoru, ktorý majú k dispozícii. Podobné zariadenia nie sú vhodné na dlhšie obdobie zaistenia. MFT vyslovil názor, že dlhodobý pobyt v takýchto zariadeniach by mohol mať za následok psychické problémy. „Z Maďarska sme videli len plot tábora. Chceli by sme vidieť mestá Békešská Čaba, Debrecín, Budapešť,“ hovorí 17-ročný Pashah Achakzai z Afganistanu.

Až príliš zjednodušené určovanie veku žiadateľov o azyl, ktoré realizovali úrady, malo za následok zaistenie mnohých chlapcov a dievčat. Pri posudzovaní veku sa neuplatňuje princíp „výhody v pochybnostiach“ a ani sa neodráža potreba konať v najlepšom záujme dieťaťa. Zdá sa, že v útvare pre zaistených cudzincov v Kiskunhalas (južné Maďarsko), v ktorom je obmedzený výkon psycho-sociálneho a právneho poradenstva, úradníci dokonca vek vôbec neurčujú. Napriek tomu, že dvaja afganskí chlapci tvrdili, že majú 17 rokov, ich vek úradníci sústavne zaznamenávali ako vyšší. Žiadosti o azyl týchto cudzincov neboli zaregistrované a žiadatelia neboli informovaní o možnosti poradiť sa s právnikom – oba nedostatky sú v rozpore s medzinárodnými záväzkami Maďarska vyplývajúcimi z Dohovoru o právnom postavení utečencov a tiež aj z Dohovoru OSN o právach dieťaťa.

” Z Maďarska sme videli len plot tábora. Chceli by sme vidieť mestá Békešská Čaba, Debrecín, Budapešť.”

Obavy zo zlého zaobchádzania v zaistení

Viacerí žiadatelia o azyl v Kiskunhalas konštatovali pred MFT, že nemajú ani potuchy, prečo sú zaistení a na akú dlhú dobu. Vzhľadom na strohé informácie a nedostatok kvalitného tlmočenia, ktoré by uľahčilo komunikáciu s maďarsky hovoriacimi dozorcami žili Afganci v strachu, že budú vrátení do štátu, z ktorého práve ušli a kde im, podľa ich tvrdení, hrozí nebezpečenstvo a prenasledovanie.

Maďarské úrady presúvali zaistené osoby medzi zariadeniami, čo ďalej komplikovalo ich prístup k právnomu poradenstvu. Žiadatelia o azyl oznámili MFT niekoľko incidentov, ktoré si vyžadujú zásah zo strany nadriadených: išlo o slovné, psychické, či dokonca aj fyzické obťažovanie, vrátane bitky a rasistických poznámok, ktoré sa vyskytli v útvere pre zaistených cudzincov v meste Kiskunhalas. V mestách Kiskunhalas a Nyirbator boli oznámené aj vyhrážky zo strany dozorcov. Priväzovanie remeňom pri sprevádzaní zaistenej osoby mimo priestorov útvaru zaistenia (napr. na súdne konanie, do nemocnice, banky alebo na poštu) považovali afgánski žiadatelia o azyl za nehumánne a ponižujúce. V meste Ráb (západné Maďarsko) dozorcovia údajne trestali osoby tak, že ich zatvárali počas dňa do väzenských ciev a používali proti nim plynové spreje. „Správali sa k nám ako k psom,“ povedal Sidiq Azadzoj, starší afganský žiadateľ o udelenie medzinárodnej ochrany.

Negramotní žiadatelia o azyl sa ocitli v obzvlášť zraniteľnej pozícii, pretože pre mnohé žiadosti (napríklad o návštevu lekára alebo právnik), sa vyžaduje iba písomná forma.

Pozitívny vývoj bol zaznamenaný v útvere zaistenia v Budapešti, v ktorom mohli moslimovia využívať svoje náboženské práva, vrátane rituálneho umývania v čase modlitieb. Žiadatelia o azyl tu tiež dostávali ovocie a ovocné šťavy, mohli si vyprať a usušiť oblečenie a všetky ich žiadosti boli riadne zdokumentované. V Debrecíne boli v útvere zaistenia rovnako zaznamenané dobré podmienky, vrátane prístupu k tlmočeniu, ktorý uľahčoval komunikáciu v každodennom živote.

Žiadatelia o azyl tiež uvádzali, že keď požiadali dozorcov, aby im kúpili veci, ktoré nemali v zariadení, nie vždy od nich dostali doklad o zaplatení týchto vecí. V meste Kiskunhalas, kde nedostačujúca kvalita a množstvo potravín mali za následok potrebu dodatočných nákupov pre zaistené osoby, MFT dostal informáciu od zaistených osôb, že všetky tovary stáli 30 EUR. MFT je presvedčený, že registrovanie žiadostí o kúpu tovaru a poskytovanie potvrdení o zaplatení kúpeného tovaru, by prispelo k riešeniu problému, ktorý žiadatelia vnímajú ako okrádanie.

Niektorí dozorcovia nerozlišujú medzi rôznymi skupinami klientov. V útvere zaistenia v Maďarsku žijú žiadatelia o azyl spolu s cudzincami, voči ktorým sa vedie policajné vyšetrowanie, vrátane zahraničných zločincov a drogovovo závislých osôb,



ktoré čakajú na deportáciu. Žiadatelia o azyl mali pocit, že niekedy sa s nimi zaobchádzalo rovnako ako s osobami, voči ktorým je vedené trestné stíhanie. „Sme nevinní, nedopustili sme sa žiadneho trestného činu, prečo teda musíme sedieť vo väzení?“ opýtal sa Antar Aissa z Alžírsku.

Dozorcovia údajne ďalej sprísnilo už aj tak už prísny vnútorný poriadok, ktorý sa teraz podobá poriadkom vo väzeniach s vysokou ostrahou. V meste Nyírbátor (východ krajiny) bolo vo vnútri budovy zakázané telesné cvičenie, telefónne hovory boli obmedzené na päť minút a návštevy boli skrátené zo 45 na 20 minút.

Celkovo MFT zistil, že osoby boli zaisťované o 15 dní dlhšie, ako to povoľovala v tom čase platná právna úprava. V tejto súvislosti Európsky súd pre ľudské práva, rozsudok Lokpo a Touré v., konštatoval, že Maďarsko porušilo článok 5, odsek 1 EDLP (20. septembra 2011).

Predložená správa popisuje zistenia z času, v ktorom sa konalo participačné hodnotenie (rok 2010). V čase publikovania správy sa právna situácia ďalej zhoršila, nakoľko umožňuje zaistiť osoby na ešte dlhšiu dobu, no na druhej strane zlepšila prístup žiadateľov o azyl k niektorým podporným službám.

” Sme nevinní, nedopustili sme sa žiadneho trestného činu, prečo teda musíme sedieť vo väzení?”

Zlepšenia pre žiadateľov o azyl

- Maďarská vláda zriadila náborový plán pre ďalších dozorcov v útvaroch zaistenia. Predpokladá sa, že kvalitný výber a dobré školenia dozorcov prispievajú k zlepšeniu atmosféry a životných podmienok za mrežami.
- Vzdelávanie detí sa zlepšilo v Debrecíne, kde prebieha špeciálne prípravné vzdelávanie ako príprava pre všeobecné vyučovanie, ktoré síce nie je vždy tak dostatočne rýchlo k dispozícii, aby predišlo istej stigmatizácii detí.
- Maďarská reformovaná cirkev ponúkla rôzne podporné programy, ktoré pomáhajú cudzincom riešiť ich bytové problémy, problémy so vzdelávaním ich detí a s hodinami maďarského jazyka, po ktorých nasleduje odborná príprava žien, zameraná na pestúnsku starostlivosť.

Odporúčania

- Žiadateľov o azyl zaisťovať iba vo výnimočných a oprávnených prípadoch. Prestať zaisťovať maloletých.
- Zaviesť komplexné posúdenie veku, ktorého súčasťou je zdravotné a psycho-sociálne vyšetrenie, ako je to ustanovené vo Všeobecnom komentári č. 6 (2005) Výboru OSN pre práva dieťaťa a ako to vyžaduje maďarský Verejný ochranca práv vo svojej správe 7120/2009.
- Zmeniť právne predpisy tak, aby zabezpečili spoločné ubytovanie zaistených párov žiadateľov o azyl.
- Zaistiť, aby v útvare pre zaistených cudzincov v Rábe, každá osoba, ktorá chce podať žiadosť o azyl, mala prístup k azylovému konaniu.
- Žiadateľov o azyl zaisťovať oddelene od zločincov a drogovu závislých osôb a iba v prípadoch, ak je ich zaistenie nevyhnutné a v súlade so zákonom. Preferovať v takomto prípade útvary pre zaistených cudzincov v Budapešti.
- Vyhýbať sa použitiu pút a priväzovaniu koženým remeňom žiadateľov o azyl, ktorí sa nedopustili žiadneho trestného činu, ale iba prekročili „zelenú hranicu“, aby požiadali o medzinárodnú ochranu.
- Urýchlene zlepšiť právne a sociálne poradenstvo pre zaistených cudzincov, predovšetkým v útvaroch pre dočasné zaistenie cudzincov v Debrecíne a v meste Kiskunhalas. V týchto útvaroch by mali začať pracovať sociálni pracovníci, ktorí by poskytovali kvalitnejšie sociálne poradenstvo.
- Registrovať a riadne dokumentovať všetky sťažnosti zaistených cudzincov s cieľom pomôcť overiť, ako s nimi bolo naložené a či boli náležité prešetrené.
- Sústrediť pozornosť na identifikáciu a systematické poskytovanie odborných sociálnych služieb pre obeť mučenia a obeť iných foriem násillia.
- Zaisteným cudzincom poskytnúť podrobné informácie o ich konaní, dublinskom nariadení a dôvodoch ich zaistenia, s cieľom znížiť ich pocit neistoty. Poskytnúť informácie o možnosti dobrovoľného návratu a prístupu k právnej pomoci (najmä v útvaroch pre zaistených cudzincov v meste Ráb).
- Neumiestňovať žiadateľov o azyl a cudzincov, ktorí sú predmetom policajného vyšetřovania spoločne v zariadení OIN v Debrecíne, aby sa zabránilo nedorozumeniam, napätiu a frustrácii spôsobenej ich rozdielnym postavením a ich rozdielnymi právami a povinnosťami.
- Pristúpiť k Opčnému protokolu k Dohovoru OSN proti mučeniu a zriadiť nezávislý národný monitorovací mechanizmus pre uskutočňovanie neohlásených kontrol v útvaroch pre zaistených

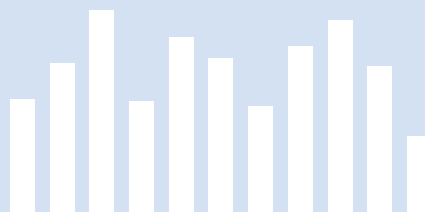
cudzincov. Toto odporúčanie pre Maďarsko je založené na zistení, že súčasný mechanizmus dohľadu v oblasti zaistenia cudzincov nedokázal zabrániť zaisteniu detí a ani neoslobodil žiadateľov o azyl, ktorí vstúpili do riadneho azylového konania a boli už zaistení viac ako 15 dní.

- Vytvoriť účinné individuálne integračné plány pre azylantov.
- Informovať osoby s udelenou medzinárodnou ochranou o ich právach a povinnostiach.
- Pomôcť utečencom pri hľadaní práce v Maďarsku, nakoľko zamestnanie je rozhodujúce pre ich integráciu.
- Zabezpečiť, aby deti žiadatelia o azyl získavali vzdelanie vo všeobecných školách ihneď ako to bude možné, pre ich rýchlejšiu jazykovú a sociálnu integráciu.
- Skvalitniť zdravotnú starostlivosť zamestnávaním vhodného pomocného a odborného personálu (vrátane zubných lekárov), najmä v pred-integračnom zariadení v Bicske. Pri zdravotných konzultáciách poskytovať dostatočné kvalitné tlmočnické služby, aby sa zabránilo potenciálne nebezpečným nedorozumeniam pri liečebnom procese.
- Vytvárať pracovné miesta už v rámci pobytu v pred-integračnom zariadení v Bicske.

Štatistické údaje

V roku 2010 podalo v Maďarsku novú žiadosť o azyl 2 104 osôb. To je menej ako polovica počtu podaných žiadostí v tejto stredoeurópskej krajine v roku 2009 (4 672) a tiež menej ako počet žiadostí prijatých v roku 2008 (3 118). Hlavné krajiny pôvodu žiadateľov o azyl boli Afganistan, Kosovo a Palestína.

V roku 2010 došlo tiež k poklesu počtu osôb, ktorým bola udelená medzinárodná ochrana: 74 osobám bolo priznané postavenie utečenca (o 55 percent menej ako v roku 2009) a 173 žiadateľom o azyl bolo povolené zostať v Maďarsku buď s tolerovaným pobytom alebo so štatútom doplnkovej ochrany (o 20 percent menej ako v predchádzajúcom roku).







Poľsko

Napriek tomu, že utečenci a osoby s medzinárodnou ochranou v Poľsku dostávajú podporu pri integrácii a v mnohých ohľadoch majú rovnaké práva ako poľskí občania, väčšina z nich sa stále snaží nájsť v každodennom živote pevnú pôdu pod nohami. Bývanie a zamestnanie zostávajú stále prekážkami a až príliš mnohým utečencom hrozí, že sa stanú bezdomovcami. Utečenci majú pocit, že oficiálne integračné programy, hoci si ich vážia, ich v skutočnosti nepripravia na výzvy spojené so životom v Poľsku.

Oproti predchádzajúcemu roku klesol v roku 2010 počet žiadostí o azyl o 38 percent a 5 z celkovo 15 prijímacích centier bolo v novembri zatvorených v nadväznosti na kontrolu Úradu pre cudzincov. Úradníci hovoria, že cena a kvalita služieb boli kľúčovými kritériami pre výber tých centier, ktoré bolo potrebné zatvoriť. Otvorené boli však dve nové zariadenia, vrátane jedného, určeného výhradne pre ubytovanie slobodných žien.

Poľsko má medzi žiadateľmi o azyl a utečencami najvyšší počet detí spomedzi všetkých európskych krajín. Deti tvoria viac ako 50 percent žiadateľov o azyl a utečencov a zabezpečenie ich prístupu k vzdelaniu a k voľno časovým aktivitám je mimoriadne dôležité. V roku 2010 sa prístup k vzdelaniu v mnohých školách ďalej zlepšoval. Bolo zamestnaných viac pracovníkov, ktorí pomáhali deťom utečencom a žiadateľom o azyl. V niektorých prijímacích zariadeniach však aj napriek zlepšeniam deti stále nemajú prístup k materským školám a k športovým aktivitám.



Metodológia

V Poľsku prebiehali rozhovory, ktoré tvoria podklad pre túto správu o situácii žiadateľov o azyl a azy-lantov s osobitným dôrazom na vek, rodové a iné odlišnosti (AGDM) od mája do októbra 2010. Multi-funkčné tímy (MFT) sa skladali zo zástupcov UNHCR, Inštitútu právneho poriadku (Fundacja Instytut na Rzecz Państwa Prawa), Caritas, Poľského červeného kríža, Helsinskej nadácie, nadácie Fundacja Edukacji i Twórczości, nadácie Fundacja Ocalenie, zástupcov Ministerstva práce a sociálnej politiky, polície, Úradu pre cudzincov, úradu vojvodstva v Mazowieckom, Podlaskom a Lubelskom regióne a z viacerých predstaviteľov mestských / okresných stredísk pre pomoc rodinám.

MFT navštívili sedem prijímacích stredísk, vrátane Czerwony Bor v Podlaskom regióne, Linin a Ra-dom v Mazowieckom regióne a Lublin, Lukow, Biala Podlaska, Kolonia Horbów v Lubelskom regióne. MFT sa tiež stretol s utečencami a inými osobami, ktorým bola poskytnutá medzinárodná ochrana, v priestoroch Inštitútu právneho poriadku v Lubline, nadácie Fundacja Edukacji i Twórczości v Białystoku a Helsinskej nadácie pre ľudské práva vo Varšave.

Na rozhovoroch sa zúčastnilo približne 220 osôb, pričom prevažná väčšina z nich boli žiadatelia o azyl z Ruskej federácie čečenského pôvodu. Všeobecne platí, že miera účasti na procese AGDM zo strany žiadateľov o azyl, utečencov a osôb s humanitárnym pobytom bola vysoká. Tieto osoby mali potrebu podeliť s MFT o svoje obavy,

Nie príliš vreľé privítanie

Napriek tomu, že národný prieskum zistil, že Poliáci si myslia, že ich krajina by mala prijímať utečencov, nakoľko aj Poliáci museli v minulosti utekať do bezpečia, v susedstve prijímacích zariadení pre cudzincov sa objavujú aj iné názory. V mestách Lomza a Białystok sa vyskytlo niekoľko prípadov, keď si žiadatelia o azyl nevyslúžili príliš vreľé privítanie miestnou komunitou, sprevádzalo ich napätie, ktoré vyvrcholilo aj slovnými a fyzic-kými útokmi. V meste Lomza miestna komunita - ktorú zhromaždil miestny politik - tvrdo lobovala za zatvorenie prijímacieho zariadenia tvrdiac, že cudzinci berú miestnym ľuďom prácu a bývanie. Stredisko bolo jedným z tých, ktoré boli zatvo-rené do konca roka 2010, údajne pre nespľne-nie výberových kritérií. Obyvatelia zariadenia sa potom presťahovali na iné miesto. Mnohí z nich však prešli do súkromných ubytovacích zariadení v rovnakom regióne. Uvedené spôsobilo u via-cerých žiadateľov o azyl zvýšenie pocitu vlastnej zraniteľnosti.

Nové prijímacie zariadenie pre slobodné žiadateľ-ky o azyl vo Varšave Targówek a nové zariadenie Grotniki blízko mesta Lodž, boli naopak otvorené bez toho aby miestna komunita protestovala a ich obyvatelia sa tu cítili vítaní. Otvorenie oboch stredísk sprevádzali informačné kampane Úradu pre cudzincov a mimovládnej organizácie Poľské fórum pre migráciu. Štátne orgány sa vyjadrili, že aj táto aktivita bola dôvodom, prečo nedošlo k protestom miestnej komunity.

Kde sa budú deti hrať?

Aj napriek tomu, že v troch prijímacích zariade-niach boli otvorené nové ihriská a materské školy, ich obyvateľov aj naďalej znepokojoval nedosta-tok voľnočasových aktivít a zariadení pre deti. Pretrváva nedostatok sociálnych pracovníkov a dobrovoľníkov, ktorí organizujú výlety spojené s návštevou kín a múzeí. V odľahlejších oblastiach dokonca nie sú žiadne aktivity ani dobrovoľníci, ktorí by usporiadali výlety alebo ktorí by pomá-hali s domácimi úlohami. Uvedené je spôsobené trvalým poklesom prítomnosti mimovládnych or-ganizácií.

Deti v prijímacích zariadeniach povedali MFT, že majú obmedzené možnosti pre voľnočasové akti-vity, najmä keď je zlé počasie a nemajú možnosť sa hrať vonku. „Radi sa hráme mimo budovy, ale keď je zlé počasie nemáme čo robiť,“ pove-dal Ahmed Zakulov, 11-ročný žiadateľ o azyl z Ruskej federácie. Deti povedali, že počas letných prázdnin sa nudia a cítia sa osamotené, keď nie je škola. V niektorých strediskách stále nie sú ihris-ká. Celkovo deti uvádzali, že im chýbajú vnútorné športoviská, ktoré by mohli využívať v zime alebo keď prší. Najmä chlapci sa vyjadrili, že by privítali hodiny organizovaných športov a radi by chodili do posilňovne. Takmer všetky deti žiadali organi-zované plávanie.



Dokonca aj tie prijímacie zariadenia, ktoré majú vlastnú materskú škôlku, otvárajú ju iba na niekoľko hodín denne, v čase prítomnosti učiteľky. Po zvyšok dňa sa deti v materskej škole nemôžu zdržiavať. Samotné deti navrhli, aby boli materské školy otvorené dlhšie a aby sa zamestnávali učiteľky, ktoré hovoria po poľsky, aby sa deti rýchlejšie naučili jazyk.

MFT v priebehu rokov zistili, že materské školy zohrávajú dôležitú úlohu pri uľahčovaní integrácie, najmä mimo prijímacích centier. Deti, ktoré navštevujú materské školy v miestnej komunite sa integrujú rýchlejšie, rýchlejšie sa učia poľsky jazyk a rýchlejšie sa spoločensky začleňujú do svojej novej krajiny. Intenzívnejšia interakcia dospelých s poľskými rodičmi, s ktorými sa stretávajú v materských školách, zároveň uľahčuje aj ich zaradenie sa do spoločnosti. Ak sú rodičia cudzinci schopní umiestniť svoje deti do materskej školy, majú viac času na navštevovanie pred-integračných aktivít, ako napr. kurzy poľského jazyka organizované v prijímacom centre alebo na vlastné odborné vzdelávanie.

” Radi sa hráme mimo budovy, ale keď je zlé počasie nemáme čo robiť.”

Školy pokračujú v zlepšovaní služieb

Prístup k vzdelávaniu detí žiadajúcich o azyl sa aj v roku 2010 naďalej zlepšoval a pokračoval tak v trende od roku 2005. V roku 2010 nadobudli účinnosť novely právnych predpisov, ktoré zaviedli pozície asistentov učiteľov, oprávnených riešiť osobitné potreby žiadateľov o azyl a utečencov. Niektoré školy už zamestnali dodatočnú výpomoc, zatiaľ čo iné sa na tento krok iba pripravujú.

V rozhovoroch z roku 2010 sa objavilo veľmi málo sťažností na prístup k vzdelávaniu a rodičia nemali problémy so zápisom detí do školy alebo s ich dopravou do školských zariadení. Aj keď sa vyskytlo niekoľko sťažností na prieťahy pri poskytovaní učebníc, väčšina detí pre MFT konštatovala, že do školy chodia rady a tešia sa z nových priateľov.

Niektoré deti, ktoré neboli dlho v krajine a veľmi malé deti z Čechenska, ktoré sa ešte neučili ruštinu, uviedli, že mali v škole problémy so štúdiom poľského jazyka. Poukázali na to, že nakoľko začali priamo navštevovať verejné školy a vôbec neovládali poľský jazyk, cítili sa odcudzení. Uvedené môže mať neskôr vplyv na ich školskú dochádzku. Pre školy ich účasť znamenala istý problém pri výbere vhodného ročníka, najmä v prípade ak išlo o dospievajúce deti s obmedzeným vzdelaním alebo znalosťou poľštiny.

Stratení a zmätení

Neistota o svojom právnom postavení ťažila väčšinu cudzincov, ktorí sa zúčastnili na rozhovoroch v roku 2010. Žiadatelia o azyl MFT hovorili o svojej rastúcej frustrácii pri dlhotrvajúcich azylových konaniach. Tieto konania v Poľsku trvajú zvyčajne šesť až osem mesiacov. Odmietnutí žiadatelia o azyl však zvyčajne podávajú svoje žiadosti opakovane a uvedené ďalej predlžuje ich neisté postavenie. MFT sa stretol aj s rastúcim znepokojením nad počtom negatívnych rozhodnutí a neistotou do budúcnosti. Mnohí žiadatelia o azyl majú strach, že sa budú musieť vrátiť do krajín svojho pôvodu. „Len čakáme, čakáme a čakáme,“ povedal Ruslan Magomedov, žiadateľ o azyl z Čečenska.

Obyvatelia prijímacích centier mali pocit, že nie sú dostatočne rýchlo informovaní o zmenách zákonov, ktoré sa ich týkajú. Hovorili, že sa cítia veľmi osamelí a nezriedka nemajú možnosť cestovať za mimovládnyimi organizáciami alebo navštevovať štátne úrady v snahe získať aktuálne informácie, nakoľko im to nedovolia pracovné alebo školské povinnosti. Veľa sťažností sa týkalo obmedzení právnej pomoci, ktorú v súčasnosti poskytujú iba mimovládne organizácie, ktoré sa však sústreďujú najmä na osoby žijúce vo vidieckych oblastiach. Špecializované mimovládne organizácie často fungujú vo väčších mestách, no nemajú dostatočný rozpočet na pravidelné cesty do všetkých prijímacích zariadení. Cudzinci, ktorí sú v nich ubytovaní, na druhej strane, nemajú finančné prostriedky aby mohli cestovať do mesta a vyhľadať právnu pomoc.

Všetky tieto problémy žiadateľov o azyl sú umocnené ich slabou znalosťou poľského jazyka a nedôverou k získaným informáciám, čo pravdepodobne pramení z existujúcich kultúrnych rozdielov. Členovia MFT mali pocit, že obmedzená znalosť poľského jazyka je zdrojom nedorozumení tak v súvislosti s azylovým konaním, ako aj s plnením povinností zo strany žiadateľov o azyl. Pracovníci mimovládnych organizácií vyslovovali názor, že slabé jazykové znalosti tiež bránia žiadateľom o azyl a utečencom, aby sa účinne domáhali pomoci aj na miestnych úradoch či polícii.

V niektorých oblastiach žiadatelia o azyl a utečenci tiež upozorňovali, že niektorí úradníci pri styku s nimi neprejavovali svoju pripravenosť na prácu s cudzincami. Neboli ochotní poskytovať informácie a nedostatočne chápali situáciu žiadateľov o azyl a utečencov v Poľsku. V oblastiach, v ktorých boli úradníci už zvyknutí na prítomnosť cudzincov, bola situácia lepšia.





Podmienky prijímacieho strediska sú dobré aj pre ploštice

Ako sa pred MFT zmienili žiadatelia o azyl, teplejšie počasie a mierna zima v roku 2010 spôsobili, že v niekoľkých prijímacích strediskách sa rozmnožili ploštice. Štátne orgány tvrdia, že pravidelne vykonávajú dezinfekciu a problém spočíva v skutočnosti, že niektorí obyvatelia neumožnia hygienickým tímom vstup do izieb, v ktorých bývajú. Upozorňujú tiež na skutočnosť, že tento problém zhoršuje a účinnosť dezinfekcie obmedzuje aj uchovávanie potravín v izbách žiadateľovo azyl.

Mohla by sa zlepšiť rozmanitosť jedál

Hoci sťažností na jedlo v prijímacích zariadeniach pre žiadateľov o azyl bolo relatívne málo, ich obyvatelia by sa radi zapojili do zostavovania jedálneho lístka a žiadali v každodennej strave viac ovocia a zeleniny. „Stále jeme len zemiaky,“ uviedol jeden z respondentov, ktorí sa sťažovali na nízku rozmanitosť podávaných jedál. Kým ceny potravín sa v Poľsku v posledných rokoch zvýšili, výška stravej jednotky v zariadeniach sa nezmenila, čo znamená, že zariadenia majú menej finančných

prostriedkov na zabezpečenie vyváženej stravy. V niektorých zariadeniach, ako je napr. zariadenie v Horbow Kolonii, majú obyvatelia možnosť sa zapojiť do zostavovania jedálneho lístka. Počas ramadánu sa v roku 2010 sa vo všetkých strediskách poskytovala popri teplých jedlách aj studená strava určená na večernú konzumáciu.

Žiadateľov o azyl a utečencov trápi kvalita zdravotnej starostlivosti

Počet sťažností na lekársku pomoc sa v roku 2010 znížil. Aj naďalej však medzi žiadateľmi o azyl a utečencami pretrvávajú pochybnosti o kvalite poskytovanej lekárskej starostlivosti. Podľa nespokojných žiadateľov o azyl niektorí lekári často predpisujú rovnaké lieky na rôzne choroby. Iní vyjadrili svoju nespokojnosť s poskytnutým ošetrením. Zástupcovia štátnych orgánov na druhej strane poukazovali na ťažkosti pri hľadaní vhodného zdravotného personálu pre prácu v prijímacích zariadeniach.

Mnohým cudzincom v Poľsku nestačí základná zdravotná starostlivosť a sú odkázaní na poskytovanie špeciálnej starostlivosti. Niektorí muži a ženy s komplikovanými zdravotnými problémami spomínali ťažkosti, s ktorými sa stretávajú pri získavaní odporúčaní k zdravotným špecialistom.

Problémy existujú najmä v dôsledku jazykových a kultúrnych nedorozumení, no v mestách Białystok a Lukow sa vyskytli aj sťažnosti na zdravotnícky personál.

Integračné programy zaostávajú

Po tom ako osoba získa postavenie utečenca alebo doplnkovú ochranu, môže s touto osobou vláda začať uskutočňovať individuálny integračný program. Tento program zahŕňa finančný príspevok na pokrytie životných nákladov, nákladov na výučbu poľského jazyka, v prípade potreby aj na pokrytie nákladov právneho, psychologického a rodinného poradenstva a tiež aj na získanie informácií o tom, ako kontaktovať úrady práce, skupiny miestnych komunít a mimovládne organizácie, ktoré môžu byť takejto osobe nápomocné.

Utečenci a osoby s doplnkovou ochranou však tento program nepovažujú za účinný. Aj keď ocenili kurzy poľského jazyka a odborné školenia, stále majú pocit, že program nezodpovedá ich integračným potrebám. Navrhujú, aby program trval dlhšie a aby ľuďom umožňoval kombinovať prácu so štúdiom poľského jazyka. Odznali dokonca názory, že niektoré požiadavky, ako napríklad povinnosť navštevovať kurzy poľského jazyka alebo pravidelne sa stretávať so sociálnym pracovníkom im znemožňujú pracovať a tak vlastne bránia ich integrácii.

Domov stále mimo dosahu

Utečenci konštatovali, že najzávažnejším problémom v Poľsku je nájsť si bývanie. Takmer všetci utečenci, s ktorými sa realizovali rozhovory, už mali problémy so zaobstaraním bývania a preto im hrozí, že sa môžu stať bezdomovcami

Utečenci a osoby, ktorým bola poskytnutá doplnková ochrana, tiež poukazyvali na to, že nájom za trhové ceny sú pre nich finančne nedostupné. Pri prenájme bytu musí nájomník zložiť zálohu a nájomné za prvý mesiac musí zaplatiť vopred. Utečenci, ktorí dostanú integračný príspevok až pri odchode z prijímacieho strediska preto jednoducho nemajú potrebnú hotovosť. Vo väčších mestách sú nájomy pre rodiny utečencov príliš vysoké a na dedinách je zasa nedostatok bytov na prenájom. Sociálne bývanie nie je k dispozícii v dostatočnom množstve a na mnohých miestach je potrebné čakať na byt aj niekoľko rokov.

Aj napriek tomu, že utečenci si uvedomujú, že aj Poliaci trpia nedostatkom sociálnych bytov, utečenci s početnými rodinnými príslušníkmi čelia ďalším problémom a predsudkom zo strany prenajímateľov bytov. Majitelia nehnuteľností bežne žiadajú od utečencov a migrantov vyššie ceny za prenájom ako od Poliakov. Ako vysvetľuje Dobgiegov Umar, 48-ročný muž z Ruskej federácie s doplnkovou ochranou: „Môže sa stať, že ak zistia, že som z Ruska, automaticky zvýšia cenu, o pár zlotých, ktoré už preyšujú sumu, ktorú by som, aj keď pracujem, dokázal zaplatiť.“

Ak sa aj utečencom a osobám, ktorým bola poskytnutá doplnková ochrana podarí nájsť si ubytovanie, majitelia nehnuteľnosti s nimi často nechcú podpísať oficiálnu nájomnú zmluvu (z daňových dôvodov alebo sa chcú vyhnúť problémom pri vypovedaní zmluvy) a odmietajú cudzincom

” *Môže sa stať, že ak zistia, že som z Ruska, automaticky zvýšia cenu, o pár zlotých, ktoré už preyšujú sumu, ktorú by som, aj keď pracujem, dokázal zaplatiť.*”

udelieť svoj súhlas s tým, aby si na novej adrese zriadili trvalé bydlisko. Uvedené má za následok ďalšie problémy, ako vysvetľuje Ludmila Jakobczenko, 33-ročná žena z Ruskej federácie: „Bez registrácie nie je možné získať PESEL - osobné identifikačné číslo. Bez čísla PESEL nemôžete deti prihlásiť do školy alebo k lekárovi. Je to ako začarovaný kruh.“

Nedostatok bytov existuje najmä v blízkosti niekoľkých prijímacích centier. Utečenci sa zasa často nechcú sťahovať do miest, ktoré nepoznajú. V niektorých mestách (napríklad Lublin) neexistuje rozhodnutie mestskej rady, na základe ktorého by bolo umožnené aj osobám s doplnkovou ochranou získať sociálne byty. Takáto možnosť existuje iba pre utečencov, ktorí absolvovali integračný program vo Varšave. V tomto meste miestna správa rozhodla, že každoročne prideli rodinám utečencov päť bytov. V Lubline majú utečenci k dispozícii dva tzv. „chránené“ byty, ktoré im poskytujú dočasné ubytovanie, pokiaľ si sami nenájdu vlastné bývanie.



Nájsť si legálnu prácu zostáva aj naďalej nedosiahnuteľným problémom

Miera nezamestnanosti je v Poľsku vysoká a stále sa zvyšuje, čo prispieva k existujúcej neochote Poliakov ponúkať pracovné miesta cudzincom. Cudzinci väčšinou dostávajú krátkodobé ponuky na slabo platenú, podradnú prácu a ponuky, ktoré nie sú garantované riadnymi pracovnými zmluvami. Ako to vysvetlil Magomied Tarabakov, utečenec z Ruskej federácie: „Ženy sú upratovačky, muži najčastejšie pracujú na stavbách a iba zriedkavo sa im podarí nájsť si kvalifikovanú prácu.“

Utečenci a žiadatelia o azyl uvádzali, že nájsť si zamestnanie je ich druhým najväčším problémom, hneď po bývaní. Mnohí utečenci sa domnievajú, že zamestnávateľia sa obávajú, že ak ich zamestnajú vzniknú im dodatočné náklady a starosti. Nevedia totiž, že osoby s medzinárodnou ochranou v Poľsku, majú rovnaké práva na zamestnanie ako miestni občania. Zamestnávateľia tiež nevedia, že utečenci nepotrebujú pracovné povolenie a preto sa obávajú, že zamestnať ich by

bolo zložité a časovo náročné. Utečencom by na druhej strane pomohlo, keby mali viac vedomostí o svojich právach a povinnostiach, čo by prispelo ku kvalite ich komunikácie so zamestnávateľmi.

Mnohí cudzinci nemajú zručnosti, ktoré si vyžaduje miestny trh a slabo ovládajú poľský jazyk, čo ďalej zhoršuje ich situáciu. Tí, ktorým sa podarí nájsť si zamestnanie, sa sťažujú, že odmena, ktorú dostávajú za svoju prácu nestačí na to, aby uživilí svoje veľké rodiny.

Utečenci hovorili aj o tom, že majú problémy aj s prístupom k sociálnym dávkam v nezamestnanosti. Aj keď utečenci istý čas dostávajú osobitný príspevok z integračného programu, po jeho ukončení majú problém získať dávky v nezamestnanosti, nakoľko často nespĺňajú zákonnú požiadavku odpracovať aspoň jeden rok, aby získali nárok na poberanie tohto príspevku. Platný právny poriadok totiž nezohľadňuje konkrétnu situáciu utečencov a osôb s doplnkovou ochranou.

” Ženy sú upratovačky, muži najčastejšie pracujú na stavbách a iba zriedkavo sa im podarí nájsť si kvalifikovanú prácu.”

Zlepšenia v roku 2010

- V snahe zlepšiť vyhliadky na integráciu osôb, ktorým bola poskytnutá medzinárodná ochrana, rozšírila poľská vláda integračné programy, ktoré sa predtým vzťahovali iba na utečencov, aj na osoby s doplnkovou ochranou a humanitárnym pobytom.
- Prístup k vzdelaniu pre deti, ktoré sú žiadateľmi o azyl, sa aj v roku 2010 naďalej zlepšoval a počet sťažností týkajúcich sa prístupu k vzdelaniu sa v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi znížil. Zmeny právnych predpisov, ktoré umožňujú asistentom učiteľov riešiť osobitné potreby žiadateľov o azyl a utečencov, nadobudli platnosť a mnoho škôl už využíva túto výpomoc.
- Nové ihriská a materské školy boli otvorené v niekoľkých prijímacích zariadeniach.
- Mimovládne organizácie poskytujú viac aktivít pre deti v Lomze, Bialystoku a Lubline, mnohé zariadenia pravidelne navštevujú dobrovoľníci, ktorí sa venujú deťom.
- Zlepšenie v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi naznačuje menší počet sťažností na kvalitu poskytovaných zdravotníckych služieb.

Odporúčania

- Uľahčiť prístup žiadateľov o azyl k materským školám v blízkosti prijímacích zariadení. Ak nie sú škôlky v okolí, bude vhodné vytvoriť ich v rámci samotných zariadení. Zabezpečiť ich vybavenie a hračky.
- Zvýšiť prístup ku kvalitnej zdravotnej starostlivosti vrátane odbornej liečebnej starostlivosti. Podporovať výmenu informácií medzi zdravotníckymi pracovníkmi a žiadateľmi o azyl a utečencami.
- Zabezpečiť, aby žiadatelia o azyl mali prístup k účinnej právnej pomoci.
- Poskytnúť odbornú prípravu v prijímacích zariadeniach ešte predtým, ako sa začne formálny integračný program, aby osoby, ktoré žiadajú o medzinárodnú ochranu získali čo najskôr zručnosti potrebných pre ich budúce zamestnanie.
- Zabezpečiť, aby boli žiadateľom o azyl, utečencom a osobám s humanitárnym pobytom poskytnuté informácie o zmenách právnych predpisov, ktoré sa na nich vzťahujú, o ich právach a povinnostiach a o službách, ktoré sú im k dispozícii.
- Organizovať podporné činnosti, medzikultúrne výmeny a aktivity zamerané na zvyšovanie informovanosti o utečencoch s cieľom podporiť ich integráciu a prijatie v komunitách, a to najmä v regiónoch v ktorých sú prijímacie zariadenia alebo v ktorých je vyššia koncentrácia utečencov. Pri informovaní miestnych komunít o prijímacích zariadeniach a pri riešení prípadných konfliktov je potrebné zvýšiť aktivity štátnych orgánov.
- Zabezpečiť prístup k bývaniu, vrátane sociálneho bývania pre utečencov a osoby s medzinárodnou ochranou.



Prístup k vzdelaniu pre deti, ktoré sú žiadateľmi o azyl, sa aj v roku 2010 naďalej zlepšoval a počet sťažností týkajúcich sa prístupu k vzdelaniu sa v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi znížil



Odporúčania navrhnuté zo strany žiadateľov o azyl a utečencov:

- Upraviť predpisy tak, aby umožňovali utečencom poberať integračný príspevok ešte pred tým, ako opustia prijímacie zariadenia, aby si mohli odložiť hotovosť, potrebnú ako zálohu za budúci podnájom.
- Zjednodušiť pravidelné stretnutia s úradníkmi z rôznych inštitúcií (napr. polícia) s cieľom skvalitniť informovanosť cudzincov.
- Zlepšiť prístup utečencov a osôb s doplnkovou ochranou na trh práce, viesť medzi zamestnávateľmi informačnú kampaň o právach cudzincov, ktorí získali medzinárodnú ochranu.
- Predĺžiť obdobie počas ktorého sa poskytujú individuálne integračné programy (v súčasnosti jeden rok), aby cudzinci mohli získať ďalšie zručnosti a zabezpečiť tiež viac kurzov poľského jazyka.
- Poskytovať kurzy poľského jazyka počas celého roka s cieľom pomôcť vzdelávaciemu procesu školopovinných detí.

Štatistické údaje

Po maximálnom počte 10 587 žiadostí o azyl, ktoré boli v Poľsku podané v roku 2009, požiadalo v roku 2010 o medzinárodnú ochranu len 6 534 osôb. Ide o pokles vo výške 38%. Počet žiadostí podaných v roku 2010 je dokonca nižší ako počet podaných žiadostí v roku 2008 (8 517 žiadostí o azyl). Väčšina žiadateľov o azyl v roku 2010 pochádzala z Ruska, Gruzínska a Arménska.

Pokles bol zaznamenaný aj v počte osôb, ktorým bola poskytnutá medzinárodná ochrana. V roku 2010 získalo postavenie utečenca iba 82 osôb, čo predstavuje pokles o 38 percent v porovnaní s rokom 2009. Štatút doplnkovej ochrany získalo len 438 osôb oproti 2 377 osobám v roku 2009, čo predstavuje pokles vo výške 81%.





Rumunsko

Rumunsko v roku 2010 silne zasiahla hospodárska kríza, ktorú sprevádzalo znižovanie sociálnych dávok, plátov a počtu pracovných príležitostí. Aj žiadatelia o azyl

pocítili finančné obmedzenia, keď v dôsledku rozpočtových škrtov bola napríklad teplá voda v prijímacích strediskách k dispozícii len na niekoľko hodín denne. Na druhej strane sa aj napriek finančnému tlaku v roku 2010 vykonalo niekoľko zlepšení v prijímacích zariadeniach, vrátane zabezpečenia počítačov a pripojenia k internetu a našli sa finančné prostriedky aj na pomoc pre presídlených utečencov v Galati.

Finančné prostriedky, ktoré získali mimovládne organizácie, tiež pomohli zlepšiť prístup presídlených utečencov k vzdelaniu a zaobstarat' materiálnu pomoc pre žiadateľov o azyl a utečencov. Uvedené malo rozhodujúci význam pre žiadateľov o azyl, ktorí počas prvého roka svojho azylového konania nie sú oprávnení pracovať a sú závislí na mesačných podporných príspevkoch – ktoré zodpovedajú 0,85 EUR na deň - čo nedokáže pokryť ani tie najzákladnejšie potreby.



Metodológia

Správa o situácii žiadateľov o azyl a azylantov s osobitným dôrazom na vek, rodové a iné odlišnosti (AGDM) v Rumunsku je výsledkom procesu participačných hodnotení, ktoré sa uskutočnili v priebehu roka 2010. Bol vytvorený multifunkčný tím (MFT), ktorého členovia boli zamestnanci UNHCR, rozhodovač a integračný úradník (Riaditeľstvo pre azyl a integráciu) vymenovaný Rumunským imigračným úradom (RIO) a pracovníci z rôznych mimovládnych organizácií pôsobiacej v oblasti azylu a integrácie. Mimovládne organizácie boli zastúpené Rumunským fórom pre utečencov a migrantov (ARCA), Rumunskou národnou radou pre utečencov (CNRR), Jezuitskou utečeneckou službou v Rumunsku (JRS) a organizáciou Zachráňte deti - Rumunsko (SCR).

Od júna do októbra sa MFT stretol s utečencami a osobami s doplnkovou ochranou alebo tolerovaným pobytom, žiadateľmi o azyl, žiadateľmi o azyl, ktorých žiadosť bola zamietnutá a tiež aj so zaistenými cudzincami, ktorí pochádzali z mnohých krajín a území, vrátane Afganistanu, Albánska, Kamerunu, Čadu, Konžskej demokratickej republiky, bývalej Juhoslávie, Gruzínska, Indie, Moldavska, Maroka, Nigérie, Pakistanu, Somálska, Sýrie, Tibetu a Turecka.

Participačné hodnotenie sa realizovalo v nasledujúcich strediskách:

- všetky prijímacie centrá a útvary pre zaistených cudzincov Rumunského imigračného úradu v mestách Arad, Bukurešť, Galati (juhovýchod), Otopeni (pri Bukurešti), Radauti (sever), Somcuta Mare (severozápad) a Temešvár (juhozápad),
- ubytovňa Jezuitskej utečeneckej služby v Galati,
- Núdzové tranzitné stredisko (ETC) v Temešvári,
- v Bukurešti a v ETC v Temešvári s cieľom stretnúť sa s azylantmi alebo osobami, ktorým bola poskytnutá ochrana.

Pre účely tejto správy sa uskutočnili rozhovory aj s 85 chlapcami a dievčatami z Afriky a Ázie vo veku od siedmich do osemnástich rokov. Stretnutia sa konali od januára do októbra 2010.

MFT kombinoval rôzne výskumné metódy, vrátane pološtruktúrovaných a individuálnych rozhovorov, cieľových skupín, pozorovaní a náhodných kontrol. Hlavnými témami rozhovorov boli priebeh azylového procesu, podmienky prijatia a programy integrácie ponúkané osobám, ktoré získali niektorú formu medzinárodnej ochrany v Rumunsku.

„Zachránili nám život“

Ženy z Afganistanu, ktoré sa stretli s MFT v prijímacom centre v meste Radauti na severovýchode krajiny, sa vyjadrovali veľmi pochvalne o prvých Rumunoch, ktorých stretli - o príslušníkoch hraničnej polície. „Zachránili nám život“, povedali Afganky. „Zachránili život nám a našim deťom“, opakovali. Tieto žiadateľky o azyl z Ázie sa dostali do Rumunska v kamióne, kde ich našli príslušníci hraničnej polície v zlom stave po dlhej a ťažkej ceste plnej strachu a neistoty.

Napriek týmto pozitívnym prvým dojmom, mnoho mužov, žien a detí, ktorí žiadajú o medzinárodnú ochranu v Rumunsku, získajú neskôr menej pozitívne skúsenosti a nemajú dost informácií o procese, ktorý bude určovať ich ďalší osud. Žiadatelia o azyl z piatich regionálnych stredísk Rumunského imigračného úradu (RIO) informovali MFT, že miestne úrady s nimi komunikujú veľmi málo alebo s nimi nekomunikujú vôbec. Niekoľko ľudí sa sťažovalo na nedostatok informácií o azylovom systéme, aj keď ich majú k dispozícii v 10 jazykoch (pripravené z finančných prostried-

kov EÚ) v poradenskej miestnosti MVO v každom prijímacom centre. Nevedeli napríklad nič o dublinskom systéme a jeho dôsledkoch na ich životy. Dublinské nariadenie EÚ definuje, ktorá krajina musí určiť právne postavenie utečenca, t.j. uskutočniť azylové konanie. Vo väčšine prípadov ide o krajinu EÚ, v ktorej bola osoba po prvýkrát registrovaná ako žiadateľ o azyl. Ak sa táto osoba presťahuje do inej krajiny, kde má príbuzných, priateľov alebo v ktorej sa vie dohodoriť, musí sa obvykle vrátiť do krajiny, kde podala svoju prvú žiadosť o azyl.

Ak žiadatelia o azyl neovládajú rumunský jazyk, znásobuje to ešte viac ich problémy. Aj napriek nedávnej snahe Rumunskej národnej rady pre utečencov (CNRR) zlepšiť tlmočnicke služby prostredníctvom projektu financovaného vládou a EÚ, MFT zistil, že závažné nedostatky stále pretrvávajú. Tlmočníci často nemajú skúsenosti v azylových záležitostiach alebo jednoducho tlmočníci z niektorých jazykov nie sú vôbec k dispozícii.

Žiadatelia o azyl uviedli, že administratívny proces, podľa ich názoru, trvá príliš dlho. Osobitne to

zvýrazňovali v prípade rozhodovania o tom, ktorá krajina bude vybavovať ich žiadosť o azyl v rámci dublinského procesu. V niektorých strediskách sa ľudia sťažovali na kvalitu právneho zastúpenia, ktoré poskytujú miestni právnici.

„Ako môže povedať, že sa môžem vrátiť do Iraku?“

V dôsledku obmedzených možností pre vzájomnú komunikáciu žiadateľa o azyl často nerozumeli priebehu a ani výsledkom konania o ich žiadostiach. Mnohí sa otvorene sťažovali na kvalitu rozhodovacieho procesu. „Hovorí [rozhodovač] tu [v rozhodnutí], že klamem,“ povedala pred MFT Aysha, mladá iracká žiadateľka o azyl. „Ale myslím si, že ma v skutočnosti nechcel vypočuť. Neklamala som, hovorím pravdu, ako teda môže povedať, že sa môžem vrátiť do Iraku?“

Pre deti je uprostred neznámeho prostredia, v krajine hovoriacej cudzím jazykom a s pretrvávajúcim pocitom neistoty ešte ťažšie dosiahnuť, aby im okolie rozumelo. Aj preto sa deťom bez sprievodu prideluje zákonný zástupca, ktorý im všetko vysvetlí a prevedie ich celým azylovým procesom. Deti sa však sťažovali, že ich zástupcovia sa nedostatočne zapájajú do ich konania a nedostatočne ich informujú o priebehu konania v ich veciach. Ako povedala Atash Saghar, afganské dieťa odlúčené od svojich rodičov pred MFT: „Sudkyňa mi nepoložila ani jednu otázku. Keď som jej povedala, že s ňou chcem hovoriť, povedala, že nemá čas a nakoniec môj prípad zamietla.“

Chorí a chudobní

Podľa mnohých žiadateľov o azyl, niektoré služby základnej zdravotnej starostlivosti nie sú pre nich k dispozícii. Chýbajú lieky na niektoré choroby a zdravotnícky personál nie je vyškolený na liečbu pacientov z Ázie a Afriky. Kultúrna a jazyková bariéra ešte zhoršuje situáciu. Lekári a zdravotné sestry často tiež nevedia o práve žiadateľov o azyl na bezplatnú pohotovostnú lekársku starostlivosť (v súlade s článkom 17 odsekom 1m Azylového zákona). Žiadateľky o azyl upozorňovali na chýbajúci ženský zdravotný personál, ktorý by mal pracovať v zariadeniach, v ktorých žijú. V štátnych zariadeniach sa nevykonáva žiadna zubná lekárska starostlivosť.

Treba však tiež povedať, že žiadatelia o azyl, ktorí žijú s vírusom HIV / AIDS, dostávajú od rumunskej vlády bezplatnú antiretrovirálnu liečbu. Utečenci, s ktorými sa MFT stretol v zariadeniach v Temešvári a Galati, boli povďační za lekársku starostlivosť, ktorú im poskytujú tamojší lekári.

Žiadatelia o azyl a utečenci pocítili hospodársku krízu veľmi konkrétnym spôsobom. S cieľom znížiť náklady, bola totiž v prijímacích zariadeniach obmedzená dodávka teplej vody na vopred určený čas. Spôsobilo im to značné ťažkosti. Osoby v niekoľkých zariadeniach trápil aj nedostatok čistiacich prostriedkov. Uviedli, že kvôli tomu, že si nemohli poriadne vyprať oblečenie objavili sa u niektorých ich detí zdravotné problémy. Žiadatelia o azyl, ktorí chceli dodržiavať vnútorné hygienické predpisy, si museli kupovať čistiace prostriedky zo svojho obmedzeného príspevku vo výške 0,85 EUR na deň.





Nízky príspevok na deň nestačí na to, aby človek viedol dôstojný život. Sedemročné afganské dievčatko, Asal Nuri v Radauti (severné Rumunsko), ktoré cíti zodpovednosť za blaho svojej rodiny, pred MFT povedalo: „Keby som mala čarovný prsteň, priala by som si mať len dobrý život, učiť sa a žiť bez stresu, mať jedlo a ďalšie veci pre mňa a moju rodinu.“

Čakanie na... porozumenie

Žiadatelia o azyl konštatovali, že najpriťažujúcejším faktorom počas ich mnohomesačného čakania na rozhodnutie o ich žiadostiach, je zákaz zarábať si na živobytie počas prvého roka ich azylového konania. Ľudia každodenne čakajú na ďalší krok ich azylového konania. Dlhé obdobie v neistote si vyberá svoju daň na psychike ľudí, ktorí volajú po lepšom pochopení svojej situácie. V niektorých zariadeniach sa viacerí žiadatelia o azyl sťažovali, že niektorí zamestnanci Rumunského imigračného úradu sa k nim správajú nepriateľsky. Pokiaľ v dvoch centrách, osoby s ktorými sa MFT stretol hodnotili zamestnancov a vedenie RIO veľmi vysoko, v niekoľkých ďalších bola, zdá sa, dokonca aj kultúrna alebo náboženská ohľaduplnosť, skôr výnimkou ako pravidlom. Jeden žiadateľ o azyl pred MFT povedal: „Jeden muž zo strediska mi povedal, že by som si mal

dávať pozor, pretože môže na súde vybaviť, aby moju žiadosť zamietli a poslali ma späť do mojej krajiny.“

Kultúrna a rodová ohľaduplnosť sa neodrážala ani v spôsobe, akým boli organizované niektoré aktivity v zariadeniach. V jednom zariadení si napríklad ženy chceli zašportovať, ale neexistoval žiaden osobitý rozvrh, ktorý by umožnil oddelené športovanie žien a mužov. V iných zariadeniach sa zasa ženy, ktoré sa nechceli stretnúť s cudzími mužmi, museli celkovo vyhýbať počítačovým miestnostiam, pretože nemali vyhradený čas na prístup k počítačom.

Zriadenie počítačových miestností s prístupom k internetu sa oproti roku 2009 jednoznačne zlepšilo vo všetkých zariadeniach. Chýbala však potrebná organizácia využívania počítačov a vznikali konflikty medzi skupinami žiadateľov o azyl. Niektorí žiadatelia o azyl mali pocit, že iné skupiny žiadateľov sú preferované pri prístupe k počítačom..

” Keby som mala čarovný prsteň, priala by som si mať len dobrý život, učiť sa a žiť bez stresu, mať jedlo a ďalšie veci pre mňa a moju rodinu.”

Čakanie na novú vlasť

Ďalšou skupinou osôb, s ktorými sa realizovali rozhovory pre účely tejto správy, boli utečenci v núdzovom tranzitnom stredisku (ETC) v Temešvári. UNHCR s podporou rumunskej vlády a Medzinárodnej organizácie pre migráciu (IOM) prevádzkuje ETC s cieľom napomôcť evakuácii osôb, ktoré potrebujú medzinárodnú ochranu a ich ďalšiemu presídleniu do budúcej vlasti. V ETC realizoval MFT rozhovory s cieľovou skupinou dospelých a dospelievajúcich ľudí z Palestíny, Nigérie a Srí Lanky a tiež aj so skupinou detí vo veku od štyroch do dvanásť rokov z Palestíny a Srí Lanky.

Hlavným problémom utečencov v ETC je dlhé obdobie v tranzite a neistota s určením dátumu ich odchodu. Pokiaľ niektorí utečenci, ktorí očakávajú odchod do Švédska, Holandska alebo do Veľkej Británie môžu odísť za ETC za obdobie kratšie ako dva mesiace, ostatní, smerujúci do USA, Kanady alebo Austrálie, môžu zotrvať v ETC šesť až dvanásť mesiacov. Previerky pre tieto krajiny sú totiž podstatne zložitejšie. UNHCR môže týmto osobám poskytnúť informácie o dátume ich odchodu, až keď ich obdrží v písomnej podobe z krajiny, do ktorej budú presídlení. Niektorí utečenci prejavili nespokojnosť aj s tým, čo pomenovali ako protichodné informácie o vlastnom odchode a navrhovali, aby bol určený jeden konkrétny deň v týždni, počas ktorého by dostávali aktuálne informácie o procese ich presídlenia. Celkovo boli utečenci spokojní s typom a množstvom podpory, ktorú dostávajú v ETC, najmä s kvalitou jedla a dennými aktivitami. Konštatovali však, že by si želali častejšie vychádzky a rovnako aj vreckové, aby mohli kúpiť svojim deťom sladkosti.

Hygienické potreby, ktoré sa poskytujú utečencom, boli dôležitou otázkou, tak pre teenagerov ako aj pre ženy utečenky. Utečenci vyjadrovali potrebu, aby niektoré dodávané prostriedky (napr. šampóny, hygienické vložky) by mali zohľadňovať ich individuálne potreby.

ETC poskytuje priestory pre futbal a basketbal a k dispozícii je aj telocvičňa. Dospelievajúci chlapci požadovali viac športových aktivít, uvítali by plávanie mimo strediska a tiež aj intenzívne kurzy anglického jazyka.

Nakoľko sa v zariadení vyskytlo niekoľko prípadov domáceho násillia, všetci partneri pracujúci v ETC sa zaviazali hľadať bezpečné riešenia, ktoré by zohľadňovali meniace sa zloženie obyvateľov v zariadení.

Sklamání presídlení utečenci upustili od integračného procesu

V roku 2010 bol z Malajzie do Galati na juhovýchode Rumunska presídlených 38 mjanmarských utečencov kachinského pôvodu. MFT s nimi uskutočnil rozhovory dva mesiace po ich príchode. Táto skupina bola veľmi nespokojná s ich súčasnou situáciou a mali pocit, že v porovnaní s ich životmi v Malajzii, kde mali množstvo pracovných príležitostí a dobré platy, sa ocitli v katastrofálnych sociálno-ekonomických podmienkach. Tvrdili, že finančná a materiálna pomoc v Rumunsku nestačí na slušný život a že si dokonca nemôžu dovoliť kúpiť deťom mlieko a plienky. Niektorí nakoniec odmietli finančnú pomoc poskytovanú vládou, pretože ju pokladali za príliš nízku.

Keďže niektorí z nich usúdili, že nástupné platy, ktoré by v Rumunsku dostali, by nepokryli všetky ich potreby, väčšina sa odmietla ďalej zúčastňovať na integračnom procese. V čase rozhovorov vynakladali úsilie naučiť sa rumunský jazyk a nájsť si prácu v miestnych podnikoch iba tri rodiny. Väčšina rodín dokonca odmietla zapísať svoje deti do predškolskej a školskej dochádzky.

Utečenci tvrdili, že rumunské orgány a UNHCR im v rámci kultúrnej orientácie pred odchodom z krajiny pôvodu poskytli nedostatočné informácie o ich novej vlasti. Kritizovali Rumunsko ako zlú krajinu na presídlenie a žiadali UNHCR, aby ich poslali do USA alebo do škandinávskych krajín.

Objavili sa vodcovia skupiny, ktorí ovplyvnili ostatných, aby sa bránili integrácii a presvedčili ich, aby sa neobťažovali učiť sa rumunský jazyk. Presvedčili ich, že najlepšou alternatívou je odísť z Rumunska čo najskôr.

Pri viacerých príležitostiach niektorí utečenci prejavili správanie, ktoré jednoznačne vyjadrovalo ich neochotu rešpektovať pravidlá v novom prostredí. Sprchy v ich ubytovacích zariadeniach boli napríklad zdemolované a sporáky poškodené.

Niektorí utečenci vyjadrili uznanie vláde Rumunska, ktorá ich prijala aj napriek vlastnej hospodárskej kríze. Presídlení utečenci z Mjanmarska neskôr presťahovali do zariadenia v hlavnom meste Bukurešti.

Integrácia začína základnými potrebami...

Tehotné ženy v Galati uviedli, že nemôžu používať „turecké záchody“ (k dispozícii je iba tento typ) a že nie sú k dispozícii žiadne iné alternatívy. Jednej žiadateľke o azyl, ktorej začali pôrodné bolesti, najskôr dokonca dozorca povedal, aby išla do nemocnice pešo. Až neskôr zariadenie zavolalo pre rodiacu ženu sanitku.

Najzávažnejšia prekážka pre integráciu v krajine súvisí s pracovným trhom. Utečenci mali pocit, že rumunský integračný program im neposkytuje potrebnú pomoc na to, aby začali novú profesionálnu kariéru v novej vlasti. Podľa ich vyjadrenia je veľmi ťažké dosiahnuť uznanie ich diplomov a kvalifikácie z minulosti, čo má za následok, že aj kvalifikovaní ľudia majú malú nádej na získanie práce, ktorá by zodpovedala ich zručnostiam.

Starší utečenci majú pocit, že pre nich neexistuje takmer žiadna šanca nájsť si prácu a nevedeli o tom, že by mohli poberať dôchodok. Neskôr sa na národnom stretnutí o zraniteľných skupinách organizovanom UNHCR ukázalo, že starší utečenci môžu poberať sociálne dôchodky. Mimovládne organizácie a RIO sa budú snažiť pracovať na tomto probléme.

... a vrcholí populárnym seriálom

MFT sa pri práci na tejto správe, tiež stretol so 40 osobami, ktoré získali niektorú z foriem medzinárodnej ochrany v hlavnom meste krajiny v Bukurešti. Práve tu boli zaznamenané úspechy v integračnom procese utečencov. Jeden štvorročný syn utečencov z Mauretánie v západnej Afrike sa dokonca dostal ako herec do obľúbeného seriálu. Chlapec je nespochybniteľnou hviezdou seriálu „Inima de Tigani“ („Cigánske srdce“), ktorý sa raz týždenne sleduje v stotisícoch rumunských domácností.

Jeho otec je tiež príkladom integračného úspechu. Aj keď tento 43-ročný muž nevyužíva svoju kvalifikáciu v oblasti medicíny, urobil pôsobivú kariéru ako riaditeľ spoločnosti na výrobu chleba. O svoj úspech sa delí aj tým spôsobom, že pri každej novej príležitosti zamestnáva ďalších utečencov.

Zlepšenia pre žiadateľov o azyl a utečencov

MFT sleduje otázky, ktoré sa týkajú žiadateľov o azyl a utečencov, už niekoľko rokov. Vďaka neustálej kontrole sa postupne zlepšujú niektoré podmienky prijatia a ďalšie konkrétne podmienky každodenného života ľudí na úteku prichádzajúcich do Rumunska. Nasleduje niekoľko zlepšení, ktoré sa dosiahli v roku 2010:

- Do všetkých zariadení RIO boli dodané počítače s prístupom na internet, čo ich obyvateľom umožní ostať v kontakte so svojimi príbuznými a sledovať vývoj vo svojej vlasti a tiež aj v Rumunsku.
- Po tom, ako participatívne hodnotenia odhalili problémy s prístupom k rodinným lekárom a k zdravotnej výchove, stredisko RIO v Radauti okamžite prijalo opatrenia,
- Utečenci z Mjanmarska presídlení z Malajzie do Galati vo východnom Rumunsku, ktorí mali pocit, že sa na nich zabudlo a majú málo prostriedkov na vylepšenie svojej sociálno-ekonomickej situácie, obdržali od augusta 2010 finančnú pomoc.
- Jezuitská utečenecká služba v Rumunsku (JRS) získala materiálnu pomoc od súkromných inštitúcií na pokrytie naliehavých potrieb 38 mjanmarských utečencov presídlených do Galati v júni a júli 2010. Kým množstvo ryže, ktorú im dodávajú, považovala polovica z nich za nedostatočnú, ďalšie potraviny, hygienické potreby a čistiace prostriedky významne zjednodušili ich každodenný život v zariadení. JRS dokonca našla sponzorov na zdravotnícky materiál do ordinácie lekára v stredisku, ktorý pomáha pri liečbe a prevencii bežných ochorení.
- V Galati sprevádzal partner UNHCR - Zachráňte deti - Rumunsko (SCR) rodičov a deti pri návšteve lekára, nemocnice a lekárne, aby im lepšie porozumeli.
- CR získalo finančné prostriedky, ktoré umožnia presídleným deťom z Mjanmarska v Galati navštevovať školskú a predškolskú dochádzku a tiež získať veci, ktoré tam budú potrebovať, vrátane oblečenia. Rodičia dostali anglicko-rumunské a rumunsko-anglické slovníky, ktoré im pomôžu komunikovať v novom prostredí. Okrem toho im bolo umožnené zúčastňovať sa na rekreačných aktivitách mimo strediska a ich deťom tiež aj na počítačových kurzoch.
- V núdzovom tranzitnom stredisku (ETC) v Temesvári utíchlo napätie pozorované v roku 2009 vyvolané žiadateľmi o azyl, ktorí sú tam ubytovaní spolu s presídľujúcimi sa utečencami.



Odporúčania

- Školiť personál Rumunského imigračného úradu (RIO) s cieľom zlepšiť komunikáciu so žiadateľmi o azyl a utečencami. Konečným cieľom je to, aby ľudia rozumeli, v akej právnej a skutkovej situácii sa v danej chvíli nachádzajú.
- Poskytovať ďalšie školenia (s podporou Európskeho fondu pre utečencov) pre zamestnancov, ktorí posudzujú žiadosti o azyl.
- Video konferencie by mohli pomôcť odstrániť následky spôsobené nedostatkom niektorých tlmočníkov pri pohovoroch o dôvodoch žiadostí o medzinárodnú ochranu.
- Zdravotnícky personál v regionálnych strediskách RIO by mali tvoriť muži a ženy a umožniť, aby sa o ženské pacientky staral ženský lekárske personál.
- Riešiť nedostatok prostriedkov tým, že žiadatelia o azyl dostanú pracovné povolenie skôr ako po uplynutí jedného roka od začatia ich azylového konania. Uvedené by im zabezpečilo slušný život a znížila by sa ich zraniteľnosť na čiernom trhu práce.
- V stredisku Galati je potrebné zabezpečiť, aby tehotné ženy mali prístup k iným ako „tureckým toaletám“.
- Do aktívneho získavania finančných prostriedkov na potraviny a iných donácií by sa malo zapojiť viac mimovládnych organizácií, čo by zlepšilo sociálno-ekonomická situácia utečencov a žiadateľov o azyl.

Štatistické údaje

V roku 2010 pokračoval klesajúci trend počtu žiadostí o azyl, ktorý je známy z predchádzajúcich rokov. V roku 2008 požiadalo o medzinárodnú ochranu 1 080 osôb. V roku 2009 podalo žiadosti o medzinárodnú ochranu iba 995 osôb a v roku 2010 to bolo iba 887 osôb. Žiadatelia o azyl v Rumunsku pochádzajú prevažne z Afganistanu, Moldavskej republiky, Číny a z Iraku.

Počet osôb, ktoré získali postavenie utečenca alebo doplnkovú ochranu v roku 2010 tiež poklesol. V roku 2010 získalo 88 osôb postavenie utečenca a 35 osôb získalo doplnkovú ochranu. V roku 2009 získalo postavenie utečenca 64 osôb a 30 osôb získalo doplnkovú ochranu. V roku 2008 pritom získalo postavenie utečenca 102 osôb a 36 osôb získalo doplnkovú ochranu.







Slovensko

V tejto malej stredoeurópskej krajine bol v roku 2010 podaný zvládnuteľný počet nových žiadostí o azyl. Postavenie utečenca udelila Slovenská republika iba 15 osobám a

doplnkovú ochranu poskytla 57 osobám. Pri participačnom hodnotení sa zistilo, že programy zamerané na pomoc osobám pri ich integrácii nie sú dostatočné a mnoho integrovaných osôb má problémy pri získavaní jazykových znalostí, hľadani práce a tiež aj pri prístupe k lekárskej starostlivosti. Problém nájsť si zamestnanie a získať lekársku pomoc majú najmä ľudia, ktorým bola udelená doplnková ochrana, nakoľko zamestnávateľia a ani lekári nepoznajú ich právne postavenie, ktoré sa všeobecne považuje za krátkodobé. Pretože medzinárodná ochrana sa týmto osobám poskytuje vždy iba na jeden rok, a to dokonca aj v prípadoch, ak pochádzajú z krajín v ktorých sa odohráva dlhotrvajúci konflikt, prevláda medzi nimi silný pocit neistoty.

Väčší rozsah a vyššia kvalita tlmočnických služieb v rámci celého azylového systému v Slovenskej republike by tiež pomohli vyhnúť sa nedorozumeniam medzi žiadateľmi o azyl, utečencami a ďalšími osobami, ktorým bola udelená medzinárodná ochrana a hostiteľskou komunitou.



Metodológia

Multifunkčné tímy (MFT) v Slovenskej republike, ktoré uskutočnili štruktúrované rozhovory a participačné hodnotenie života azylantov, osôb, ktorým bola poskytnutá doplnková ochrana a žiadateľov o azyl boli zložené zo zástupcov občianskej spoločnosti, vládnych inštitúcií a UNHCR. Rozhovory sa konali v auguste a septembri roku 2010.

Za Slovenskú republiku sa okrem pracovníkov Úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia policajného zboru MV SR (UHCP) a Migračného úradu MV SR (MU) zúčastnilo aj niekoľko zástupcov odborov MV SR, jeden zástupca Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny MPSVaR SR. Z mimovládnych organizácií, ktoré pracujú s utečencami a žiadateľmi o azyl sa zúčastnili zástupcovia Ligy za ľudské práva, Slovenskej humanitnej rady a ETP Slovensko. Medzinárodné organizácie zastupovali aj pracovníčky UNICEF v Slovenskej republike a odborníci z Regionálneho zastupiteľského úradu UNHCR pre strednú Európu v Budapešti.

Členovia MFT sa stretli s azylantmi a osobami, ktorým bola poskytnutá doplnková ochrana v Košiciach (východné Slovensko), v Trnave (západné Slovensko) a v Bratislave. Celkovo MFT hovoril s 21 azylantmi a 47 osobami, ktorým bola udelená doplnková ochrana.

So žiadateľmi o azyl sa členovia MFT stretli v prijímacom tábore v Humennom (východné Slovensko), v ubytovacích táboroch v Rohovciach (západné Slovensko), v Opatovskej Novej Vsi (stredné Slovensko) a tiež aj v útvaroch pre zaistených cudzincov v Sečovciach (východné Slovensko) a v Medvedňove (južné Slovensko), s maloletými bez sprievodu sa rozprávali v špeciálnom detskom domove v Hornom Orechovom (západné Slovensko).

Celkom sa na diskusiách zúčastnilo 165 osôb, z ktorých 5 osôb malo viac ako 50 rokov a 22 osôb ešte nedovršilo 14 rokov. Osoby pochádzali z viac ako 12 krajín, pričom väčšinu z nich tvorili osoby pochádzajúce z Afganistanu, Somálska a z Iraku.

Dobré a zlé skúsenosti zo zariadení so žiadateľmi o azyl a utečencami

V prijímacích a pobytových táboroch spomínali žiadatelia o azyl problémy pri komunikovaní svojich potrieb sociálnym pracovníkom a ďalšiemu personálu, spôsobené nedostatkom adekvátne kvalifikovaných tlmočníkov. Obyvatelia pobytového tábora v Rohovciach vyjadrovali spokojnosť so zaobchádzaním zo strany personálu a s poskytovanou stravou. Pochvaľovali si najmä výlety do okolia tábora a návštevy slovenských historických pamiatok, ktoré pre nich organizujú sociálni pracovníci zo Slovenskej humanitnej rady.

Internet pomáha zahnať pocity izolovanosti

Žiadatelia o azyl považujú prístup k internetu v zariadeniach, v ktorých sú ubytovaní, za dôležitú možnosť na prekonanie ich pocitu izolovanosti. Tento prístup však stále nie je zabezpečený vo všetkých zariadeniach. Žiadatelia o azyl v Rohovciach sa napríklad sťažovali, že v tomto zariadení nemajú prístup k internetu. „Chcel by som mať informácie o vývoji situácie v mojej krajine. Je to takisto najúčinnjší spôsob, ako sa spojiť s mojou rodinou,“ povedal Raakin Bathia, muž z Indie. Podobné sťažnosti vyjadrili žiadatelia o azyl v ubytovacom stredisku v Humennom. V Opatovskej Novej Vsi si však žiadatelia o azyl pochvaľovali internetovú miestnosť, ktorú majú v priebehu dňa k dispozícii. Prístup k internetu sa v tomto zariadení organizuje tak, aby nevznikalo napätie a nerozumenia medzi žiadateľmi o azyl. Ako vysvetlil Salim Permal, pakistanský žiadateľ o azyl: „Teraz, keď máme stály prístup k internetu, nikto sa neháda, ktorý televízny program sa bude pozerať.“

V niektorých ubytovacích zariadeniach sa však ženy - žiadateľky o azyl - sťažovali, že televízne miestnosti a tiež aj posilňovne okupujú muži, ktorí sú v zariadeniach v prevahe. Poukazovali na neexistenciu potrebného rozvrhu, ktorý by im zabezpečil prístup k týmto zariadeniam. Afganská žena okolo tridsiatky, Uzma Atash, sa v Humennom so svojím sklamaním zverila členom MFT. „Keď chcem ja alebo iná žena navštíviť tieto zariadenia podľa uváženia, nie je pre nás vyhradený žiaden zvláštny čas. Nechcem v posilňovni cvičiť v mužskej spoločnosti a chcela by som si aj pozrieť nejaké televízne seriály pre ženy,“ konštatovala.



Ukázať doklady niekedy nepomôže

Niekoľko žiadateľov o azyl upozorňovalo na charakter preukazov žiadateľov o azyl, ktoré im vydáva Migračný úrad MV SR. Uvádzali, že banky tieto preukazy neakceptujú a preto nemôžu prevádzať svoje finančné prostriedky. MFT odporúča, aby Migračný úrad zvážil možnosť vydávať žiadateľom také preukazy, ktoré by obsahovali ochranné prvky proti zneužitiu a poškodeniu a umožnili by im vykonávať potrebné operácie pri styku s orgánmi a inštitúciami v Slovenskej republike.

Lepšie tlmočenie potrebné vo všetkých oblastiach

Kvalitné tlmočenie je nevyhnutné pre bezproblémové a humánne zaobchádzanie so žiadateľmi o azyl a s utečencami v každodenných situáciách. Členovia MFT zaznamenali opätovné sťažnosti na nedostatočné dorozumenie sa, napríklad pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti v zdravotníckych zariadeniach. MFT preto odporúča, aby sa využívali profesionálni tlmočníci tak pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti, ako aj pri poskytovaní právnej pomoci. Od poskytovateľov právnych služieb je potrebné vyžadovať, aby pri vysvetľovaní práv a povinností osobám v azylovom konaní spolupracovali s profesionálnymi tlmočníkmi, čo im umožní plne pochopiť situáciu, v ktorej sa nachádzajú.

Členovia MFT navštívili dva policajné útvary, v ktorých sa nachádzali zaistení cudzinci, vrátane žiadateľov o azyl. Podľa slovenského právneho poriadku môže byť osoba zaistená z iných dôvodov ako je spáchanie trestného činu (napr. pre nedovolené prekročenie hranice) počas šiestich mesiacov a v „odôvodnených prípadoch“ môže byť táto doba predĺžená až na 18 mesiacov. Osoby, ktoré požiadajú o azyl v útvare zaistenia, nie sú automaticky prepúšťané na slobodu.

V jednom z policajných útvarov sa zástupcovia MFT stretli s dvomi cudzincami z Gruzínska a z Ruskej federácie, ktorí tvrdili, že po zaistení z dôvodu nepovoleného vstupu na územie im nebol umožnený prístup k azylovému konaniu. „Policajti nám povedali, že pôjdeme do azylového strediska. Namiesto toho sme skončili v zaistení,“ povedali. UNHCR oslovil v súvislosti s týmto tvrdením ÚHCP. V oficiálnej odpovedi sa konštatovalo, že pokiaľ by došlo k uvedenej situácii ÚHCP vždy rešpektuje a bude rešpektovať právo dotknutej osoby podať sťažnosť (aj za pomoci advokáta alebo sociálneho pracovníka mimovládnej organizácie). MFT dospel k záveru, že v tomto prípade zrejme vznikol medzi zaistenými cudzincami a ÚHCP komunikačný problém. Rešpektovanie procesných záruk, medzi ktoré patrí aj právo na nezávislého tlmočníka, je mimoriadne významné vo všetkých fázach azylového konania. Rovnako významná je však aj možnosť preveriť, či zaistení cudzinci majú reálnu možnosť požiadať o medzinárodnú ochranu. Aj na základe uvedeného členovia MFT odporúčajú, aby príslušníci ÚHCP zlepšili svoje komunikačné zručnosti, a to najmä v anglickom jazyku.



Doplnková ochrana – neistá ochrana

S podaním žiadosti o azyl sa aj v Slovenskej republike spája obdobie neistoty. Osoba, ktorá získa medzinárodnú ochranu, by mala mať určitú istotu a stabilitu, aby mohla predvídať svoju budúcnosť. Nie vždy je tomu však tak.

Predovšetkým osoby, ktoré získali doplnkovú ochranu, demonštrovali svoju frustráciu nad vlastnými profesionálnymi a pracovnými vyhlídkami, ktoré považovali za obmedzené. Štatút získajú vždy iba na jeden rok. Aj keď možno ich medzinárodnú ochranu obnoviť, nemôže sa tak stať na dlhšie obdobie ako na jeden rok a to dokonca ani v prípade, ak osoby pochádzajú z krajín, v ktorých dlhodobo pretrvávajú politické a bezpečnostné problémy. „Predĺžia mi štatút, aby som tu mohol ukončiť štúdium?“ pýta sa iracký študent Mahmoud Ayoub. „Potrebujeme azyl“, vraví Hassan Abtidoon, 24-ročný muž zo Somálska. „Máme však doplnkovú ochranu. Každý rok ju predlžujú na ďalších dvanásť mesiacov. Ale dokedy?“

Členovia MFT zdieľajú obavy z negatívneho vplyvu, ktorý môže mať neistota postavenia na túto skupinu ľudí. Odporúčajú, aby MU prehodnotil svoj postoj a zväzil iniciovanie legislatívnej zmeny, ktorá by osobám v podobnej situácii umožnila na území Slovenskej republiky získať stabilnejšiu

formu ochrany a pobytu. Stredoeurópske krajiny susediace so Slovenskou republikou poskytujú doplnkovú ochranu na oveľa dlhšie obdobie. Maďarsko napríklad udeľuje tento štatút na päť rokov a následne znovu skúma dôvody na jej ďalšie priznanie. Poľsko a Rumunsko poskytuje doplnkovú ochranu na dobu neurčitú, s možnosťou jej odňatia. Slovinsko poskytuje doplnkovú ochranu najprv na trojročné obdobie s následnou možnosťou jej predlžovania na dvojročné obdobia.

Nestabilný a časovo obmedzený pobyt zhoršuje neistú ekonomickú situáciu mnohých osôb, ktorým bola udelená doplnková ochrana. Typickým príkladom je 23-ročný Nyiaz Muayad z Iraku, ktorý strávil hľadaním práce na Slovensku päť mesiacov. „Zamestnávateľia mi nechcú dať príležitosť, pretože nepoznajú štatút doplnkovej ochrany. Môj pas sa im zdá zvláštny a je platný iba jeden rok. Ak sa mi aj podarí presvedčiť ich, aby mi dali prácu, je potrebné získať pracovné povolenie. Aj to je veľká prekážka. Nie je pre mňa žiadna práca, ale ja sa nemôžem vzdať. Neprišiel som na Slovensko ako turista, prišiel som sem žiť v mieri a zarábať si na živobytie. Nakoniec som si prácu našiel, ale iba na čiastočný úväzok a na dohodu o vykonaní práce. Aj tak som však skončil bez zamestnania, pretože úrad práce vydáva pracovné povolenie iba v prípade, že máte klasickú pracovnú zmluvu.“

Na slovenskom pracovnom trhu musia osoby s doplnkovou ochranou získať pracovné povolenie

ešte predtým, ako začnú pracovať. Pracovné povolenie sa však vydáva iba na základe pracovnej zmluvy na konkrétnu pracovnú pozíciu alebo konkrétneho prísľubu pracovného miesta. A práve tu akoby vznikol priestor na rôzne výklady. UNHCR získal informácie o niekoľkých prípadoch, keď konkrétny úrad práce nevydal pracovné povolenie, zatiaľ čo iné úrady práce povolenia za podobných okolností vydali.

Osoby s doplnkovou ochranou informovali aj o problémoch pri návšteve lekárov, a to najmä v prípadoch, keď potrebovali špecializované vyšetrenie. Niektorí lekári ich doklad o nároku na zdravotnú starostlivosť totiž jednoducho neuznali. Takmer pri každom lekárskom vyšetrení bola pritom potrebná prítomnosť a pomoc sociálneho pracovníka. Členovia MFT preto upozorňujú na potrebu systematického riešenia tejto problematiky za účasti Ministerstva zdravotníctva SR, aby Slovenská republika dokázala účinne plniť svoje medzinárodné záväzky v tejto oblasti.

Ľudia túžia po štruktúrovanej výučbe slovenského jazyka

Osoby s priznanou medzinárodnou ochranou vedia, ako dôležité je naučiť sa miestny jazyk. Niektorí z oslovených boli veľmi spokojní so súčasnými jazykovými kurzami a prejavili záujem o širšie vzdelávanie v tejto oblasti. „Oceňujeme kurzy slovenského jazyka. V Košiciach dokonca dostávame cestovné lístky, ak kurz navštevujeme pravidelne. Myslím, že by bolo dobré mať ešte viac hodín najmä preto, že som si stále nenašiel prácu,“ povedal Tajvar Saeidabadi, azylant z Iránu.

Sargon Takla, tridsiatnik s udelenou doplnkovou ochranou zo Sýrie, zdôraznil potrebu získať potvrdenie o schopnostiach a dosiahnutej kvalifikácii. „Podľa môjho názoru by sme mali navštevovať nejakú bežnú jazykovú školu, ktorá by nás preskúšala a overila našu úroveň znalostí slovenského jazyka,“ navrhol. Devätnásťročný študent Mahmoud Ayoub, ktorý ušiel z Iraku, dodal: „Chcem sa konečne naučiť niečo užitočné a stať sa inžinierom. Chcem urobiť niečo so svojim životom, aby som si našiel dobré zamestnanie. Ako to však dokázať bez akýchkoľvek potvrdení zo slovenskej školy?“ MFT preto odporúča, aby ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny a ministerstvo školstva hľadali alternatívne možnosti uznať dosiahnuté vzdelania a prekonať tak túto významnú prekážku v integračnom procese osôb, ktorým bola priznaná medzinárodná ochrana.

Úlohy vzťahujúce sa k detským žiadateľom o azyl

Členovia MFT venovali bližšiu pozornosť aj situácii maloletých bez sprievodu, ktorú nezriedka komplikuje sťahovanie z jedného prijímacieho zariadenia do druhého. Dokonca aj ich pobyt v detskom domove v Hornom Orechovom (na západe krajiny), ktoré sa pokladá za jedno z najlepších zariadení, nie je úplne bez problémov. Toto zariadenie pre deti totiž celkovo trpí nedostatkom finančných prostriedkov potrebných na poskytovanie právnej a psychologickéj pomoci a tiež aj na potrebný učebný materiál pre výučbu slovenského jazyka. Členovia MFT boli prekvapení, že dievčatá a chlapci boli niekedy umiestnení v tom istom zariadení a zvýraznili preto potrebu oddelených zariadení pre dievčatá.

Dosiahnuté zlepšenia pre žiadateľov o azyl a utečencov

- V rámci spoločnej iniciatívy s UNHCR zverejnil Migračný úrad MV SR jednoducho formulované informácie pre žiadateľov o azyl o ich právach a povinnostiach v azylovom konaní. Informácie sú k dispozícii v 13 jazykoch.
- Migračný úrad MV SR zaviedol pružnejšie pravidlá pre žiadateľov o azyl týkajúce sa ich vychádzok. Požiadavka písomného súhlasu (zavedená v roku 2009), však ostala zachovaná. Uvedená zmena lepšie vyhovuje potrebám žiadateľov o azyl.
- Žiadatelia o azyl v stredisku v Opatovskej Novej Vsi majú k dispozícii internet počas celého dňa. Majú tiež možnosť sadiť a zberať úrodu rastlín a zeleniny v skleníku v areáli zariadenia. Obe zlepšenia sa mohli uskutočniť vďaka projektu Spoločnosti ľudí dobrej vôle financovaného z Európskeho fondu pre utečencov (ERF). Žiadatelia o azyl v ubytovacom stredisku Rohovce na západnom Slovensku získali v súčasnosti tiež prístup k internetu vďaka projektu Slovenskej humanitnej rady s finančnou podporou ERF.
- Situácia v Rohovciach sa tiež zlepšila vďaka novým mikrovlnným a elektrickým rúram v kuchynských priestoroch, ktoré slúžia žiadateľom o azyl.

- Podmienky pre obyvateľov Rohoviec sa značne zlepšili aj vďaka voľno časovým aktivitám. Výlety s návštevami historických pamiatok a významných miest v Slovenskej republike pomohli žiadateľom o azyl získať informácie o histórii, kultúre a národnom dedičstve hostiteľskej krajiny. Exkurzie organizovala Slovenská humanitná rada v spolupráci s Nadáciou Milana Šimečku.
- Na Vodárenskej ulici 14 pred budovou, v ktorej žijú utečenci, mesto Košice vytvorilo prechod pre chodcov, čím sa zvýšila mobilita utečencov so zdravotným postihnutím, seniorov a rodín s malými deťmi.

Odporúčania

- Zmeniť právne predpisy o povinnom pobyte žiadateľov v prijímacom zariadení v Humennom, aby v odôvodnených prípadoch (napr. osoby, ktoré majú platné lekárske potvrdenie o dobrom zdravotnom stave) žiadatelia o azyl nemuseli prechádzať týmto zariadením.
- Zabezpečiť, aby maloletí bez sprievodu, ktorí žiadajú o azyl, mohli zotrvať v ústavnej starostlivosti a nemuseli prechádzať prijímacím zariadením v Humennom. Pre uvedené je potrebná legislatívna zmena a dohoda medzi viacerými inštitúciami.
- Rozšíriť počet zamestnancov v Hornom Orechovom o dve osoby, ktoré by sa na plný úväzok starali o maloletých bez sprievodu.
- Riešiť prítomnosť organizovaných prevádzáčov alebo obchodníkov s ľuďmi v blízkosti detského domova v Hornom Orechovom prostredníctvom koordinovaných opatrení zo strany príslušných orgánov Ministerstva vnútra SR.
- Zabezpečiť tlmočnicke služby pre žiadateľov o azyl počas ich návštev v zdravotníckych zariadeniach.
- Nedržať žiadateľov o azyl v prijímacom zariadení v Humennom dlhšie, ako je nevyhnutne potrebné na vykonanie zdravotných a ďalších prehliadok. Osoby by v tomto zariadení nemali zostať dlhšie ako 30 dní. Tí, ktorí už absolvovali zdravotné prehliadky, by nemali prichádzať do styku s novo prichádzajúcimi žiadateľmi o azyl.



- Pri poskytovaní právnej pomoci zabezpečiť využívanie profesionálnych tlmočníkov (namiesto iných žiadateľov o azyl).
- Stanoviť minimálne štandardy týkajúce sa bývania a podpory pre osoby, ktorým bola poskytnutá medzinárodná ochrana, pri rešpektovaní špecifických prípadov.
- Zabezpečiť informovanosť zamestnávateľov o zákonných právach osôb s doplnkovou ochranou. Uvedené by sa mohlo realizovať formou informačných listov, ktoré by vypracovali príslušné štátne orgány v spolupráci s mimovládnyimi organizáciami.
- Inicovať legislatívne zmeny, ktoré by umožnili predĺženie štatútu doplnkovej ochrany na obdobie dlhšie ako jeden rok spolu s rovnakým predĺžením platnosti dokladov pre osoby, ktorým bola priznaná doplnková ochrana.
- Inicovať legislatívnu zmenu zákona o pobyte cudzincov, ktorá by umožnila, aby osoby s doplnkovou ochranou mohli po určitej dobe o trvalý pobyt. Takáto zmena by transponovala smernicu EÚ 2003/109/ES o štátnych príslušníkoch tretích krajín s dlhodobým pobytom, ktorá sa už v súčasnosti vzťahuje aj na osoby s poskytnutou doplnkovou ochranou.
- Inicovať rokovanie medzi zástupcami jednotlivých zodpovedných ministerstiev, s cieľom riešiť pretrvávajúce nedostatky pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti osobám s doplnkovou ochranou. Trvalým riešením, s ktorým zatiaľ nesúhlasí Ministerstvo zdravotníctva SR, by bolo zahrnúť všetky kategórie osôb (podľa zákona č. 480/2002 Zb. o azyle) do všeobecného systému zdravotného poistenia a presunutie financovania ich zdravotnej starostlivosti na Ministerstvo zdravotníctva SR.
- Uzatvárať zmluvy o prenájme bytov na adrese Vodárenská ulica 14 v Košiciach (východné Slovensko) na dlhší čas, ako sú súčasné tri mesiace (alebo jeden mesiac pre neplatičov). Šesť alebo dvanásťmesačná platnosť nájomných zmlúv by prispela k odstráneniu pocitu neistoty azylantov, ktorí sú v týchto priestoroch ubytovaní.
- Prestahovať rodiny s malými deťmi, ktoré obývajú prízemné byty na Vodárenskej ulici 14 v Košiciach do voľných bytov na prvom poschodí, ktoré sú v zimných mesiacoch teplejšie.

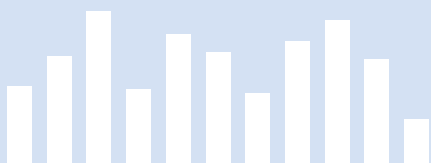
Štatistické údaje

V roku 2010 Slovensko zaznamenalo pokračujúci pokles v počte žiadostí o azyl.

V roku 2010 bolo podaných iba 541 žiadostí, čo predstavuje 34-percentný pokles v porovnaní s rokom 2009, v ktorom bolo podaných 822 žiadostí (v roku 2008 bolo podaných 910 žiadostí o azyl). Hlavné krajiny pôvodu žiadateľov o azyl boli Afganistan, Ruská federácia a Gruzínsko.

V roku 2010 získalo Slovensku postavenie utečenca 15 osôb. V roku 2009 získalo postavenie utečenca 14 osôb (v roku 2008 získalo postavenie utečenca 22 osôb).

V roku 2010 získalo na Slovensku 55 ľudí doplnkovú ochranu, čo predstavuje pokles o 43 percent oproti roku 2009, keď túto formu ochrany dostalo 97 osôb.







Slovinsko

V Slovinsku žije malý počet azylantov a osôb s medzinárodnou ochranou, ktorí pochádzajú prevažne z krajín bývalej Juhoslávie a rôznych krajín Afriky, Ázie a Blízkeho východu. Aj žiadateľov o azyl je tu málo - v roku 2010 bolo podaných len 211 nových žiadostí. Vzhľadom na krátku tradíciu prijímania prisťahovalcov z iných častí sveta je integrácia prenasledovaných osôb spojená s problémami nielen pre utečencov ale aj pre hostiteľskú krajinu.

Tím, ktorý pripravil túto správu prostredníctvom participačného hodnotenia, zistil, že väčšina utečencov hodnotí životné podmienky a príležitosti na svoje vzdelávanie v Slovinsku kladne. Niektorí utečenci sa však necítia byť vítaní. Medzi ďalšie problematické oblasti patrí najmä neprimeraná dĺžka azylového konania, ktoré bežne trvá aj viac ako dva roky.

Metodológia

V Slovinsku je správa o situácii žiadateľov o azyl a azylantov s osobitným dôrazom na vek, rodové a iné odlišnosti (AGDM) súčasťou procesu, ktorý sa uskutočňuje v priebehu celého roka. Jeho zistenia z roku 2010 schválili multifunkčný tím (MFT) v marci 2011. MFT sa skladal z predstaviteľov Ministerstva vnútra (MV, Azylový domov, Sekcia pre integráciu cudzincov a utečencov), mimovládnych organizácií (Mierový inštitút, Jezuitská utečenecká služba (JRS), Právno Informačný Centre NVO a Slovenska Filantropija) a z Regionálneho zastupiteľského úradu UNHCR pre strednú Európu v Budapešti.

Participačné hodnotenie v roku 2010 pozostávalo z dvoch častí: Vypĺňania dotazníka o integračných možnostiach, ktorý zaslalo MV osobám s medzinárodnou ochranou a ktorý sa vyplnený vrátil UNHCR a z rozhovorov s 57 žiadateľmi o azyl a utečencami.

Dotazníky boli rozoslané 50 osobám s medzinárodnou ochranou. 22 osôb - 15 mužov a 7 žien - vyplnený dotazník zaslalo späť. Respondenti pochádzali najmä zo Srí Lanky, Srbska, Burundi, Iraku, Iránu, Kazachstanu, Macedónska, Kosova a Bosny a Hercegoviny.

Otázky v rozhovoroch boli zamerané na podmienky prijatia a proces miestnej integrácie, vrátane prístupu k vzdelaniu, k zdravotnej starostlivosti, k sociálnym službám a na trh práce. V rámci diskusie mali účastníci rozhovorov možnosť poukázať na akýkoľvek ďalší problém alebo obavu. Rozhovory so žiadateľmi o azyl a osobami s medzinárodnou ochranou sa realizovali osobitne s nasledovnými kategóriami osôb: ženy a muži, rodiny, slobodní muži a slobodné ženy, deti, vrátane maloletých bez sprievodu a odlúčených detí.

Rozhovory sa realizovali v nasledujúcich zariadeniach:

- Azylový dom v hlavnom meste krajiny Ľubľane,
- Útvar zaistenia pre cudzincov v obci Postojna na juhozápade krajiny,
- Integračný dom v Maribore,
- priestory MVO Slovenska Filantropija v Ľubľane,
- domácnosti rodín utečencov v obciach Kamnik (stredné Slovinsko), Kozina (juhozápad) a v meste Mengeš (iba 15 km od Ľubľany).

Niektorí žiadatelia o azyl žijúci v Azylovom dome sa na procese nezúčastnili. Možno aj preto, že sa na ňom už podieľali v minulých rokoch a nakoľko stále čakali na rozhodnutie o svojej žiadosti, nevideli žiadne zlepšenie svojej situácie.



Integrácia krok za krokom

V rámci participačného hodnotenia sa MFT zamerával predovšetkým na problémy súvisiace s integráciou. Ako pre každého, kto príde do cudzej krajiny, je aj pre utečencov prvým problémom riešenie svojho bývania. V krajine nie je prístupné pre utečencov a osoby s medzinárodnou ochranou sociálne bývanie alebo bývanie, ktoré by poskytovali neziskové organizácie. Podľa súčasnej právnej úpravy a praxe môžu o sociálne byty požiadať iba občania Slovinska. MFT sa od niektorých utečencov dozvedel, že ministerstvo vnútra (MV) im pri hľadaní bývania vôbec nepomohlo.

Po tom, ako si osoby s medzinárodnou ochranou nájdu bývanie, dostávajú príspevok na úhradu nájmu, ktorý je pre nich veľmi dôležitý. Tí, ktorí sa zapojili do rozhovorov pre účely tejto správy a žijú v súkromných bytoch konštatovali, že poberajú príspevok na nájomné od MV, a tiež aj od miestnej samosprávy. V prípade potreby dostávajú aj ďalšiu finančnú podporu, vrátane prídavkov na deti. Slobodné žiadateľky o azyl, ktoré žijú v súkromných bytoch vyslovili spokojnosť s podmienkami ubytovania a s mesačnou podporou na životné náklady, ktorú dostávajú vo výške 226 EUR. Niektorým z nich sa podarilo nájsť si aj prácu.

Zarobiť si na živobytie

Utečenci v Slovinsku, rovnako ako aj v iných krajinách, by si vo väčšine prípadov najradšej zarabali na živobytie sami. Keď získajú medzinárodnú ochranu, získajú aj právo pracovať. Žiadatelia o azyl v Slovinsku však počas prvých deviatich mesiacov ich azylového konania pracovať nemôžu. Rovnako nemôžu pracovať tí, ktorí podali odvolanie proti negatívnemu rozhodnutiu o svojej žiadosti. Znamená to pre nich, okrem finančných ťažkostí, aj dlhú prestávku od pracovných aktivít. Ich stav im zároveň odoberá možnosť rozvíjať vlastné zručnosti a jazykové znalosti. Rovnako prichádzajú aj o kontakty, ktoré by im mohli pomôcť v neskoršom procese integrácie. Je všeobecne známe, že osoby, ktoré sa každodenne zúčastňujú na pracovnom procese, sa nielen rýchlejšie naučia jazyk, ale dokážu sa aj lepšie orientovať v rozličných životných situáciách.

Vzhľadom na spojitosť medzi zamestnaním a integráciou MFT ocenil skutočnosť, že osoby s medzinárodnou ochranou majú prístup k dotáciám od miestnych úradov v rovnakom rozsahu, ako sú dostupné pre štátnych občanov. Aj na základe uvedeného sa jednej rodine, ktorá sa zúčastnila na diskusii s MFT podarilo otvoriť si a prevádzkovať vlastnú reštauráciu.

Utečenci, ktorí si nemôžu nájsť prácu, však v Slovinsku nemajú nárok na poberanie dávok v nezamestnanosti, nakoľko v krajine predtým nepracovali. Uvedené je zdrojom hlbokého sklamanie pre tých utečencov, na ktorých sa toto obmedzenie vzťahuje. Niektorí utečenci si v tejto súvislosti sťažovali aj na to, že nemajú dostatok informácií o tom, ako si nájsť zamestnanie. Napriek tomu, že majú právo na prácu, mnohí z nich nevideli veľkú možnosť nájsť si stabilné zamestnanie.

Naučiť sa jazyk je kľúčom k integrácii

Ako potvrdzujú skúsenosti aj v Slovinsku, ovládanie miestneho jazyka je veľmi dôležitým krokom v procese integrácie osôb s medzinárodnou ochranou. 19 osôb z 22, ktoré vyplnili dotazník, navštevovali kurz slovinského jazyka a mali pocit, že získali dostatok vedomostí, aby mohli slobodne komunikovať. Aj napriek tomu však tí, ktorí uvádzali, že majú dobrú znalosť slovinského jazyka, poukazyvali, že majú problémy s prístupom k vyššiemu vzdelaniu.

Niektorí žiadatelia o azyl však tiež uviedli, že stratili chuť učiť sa slovinský jazyk kvôli zdĺhavému azylovému konaniu. Jeho dĺžka u nich vyvoláva pocit neistoty o možnostiach ich ďalšieho pobytu v krajine.

Kurz slovinského jazyka sa konajú v prijímacom centre Azylový dom v Ľubľane, kde žije väčšina žiadateľov o azyl. Uvedené prispieva k budúcej integrácii tých, ktorí neskôr získajú postavenie utečenca alebo štatút doplnkovej ochrany. Ďalším pozitívnym zistením v rámci životných podmienok žiadateľov o azyl v Slovinsku je skutočnosť, že maloletí bez sprievodu získali možnosť navštevovať počítačový kurz. Uvedené zvyšuje ich šance na uplatnenie sa na trhu práce tak v Slovinsku, ako aj v ich krajine pôvodu alebo v krajine ich predchádzajúceho pobytu v prípade, ak dôjde k zamietnutiu ich žiadostí.

Aby sa ľudia s medzinárodnou ochranou dokázali plne začleniť do spoločnosti, však potrebujú viac ako len bývanie a znalosť miestneho jazyka. Dobré si to uvedomujú nielen slovinské úrady, ale aj miestne mimovládne organizácie. Vytvorili preto osobný integračný plán pre každého jednotlivca, ktorý získal v krajine medzinárodnú ochranu. Z 22 osôb, ktoré vrátili vyplnený dotazník ohľadne ich procesu integrácie, 18 uviedlo, že majú individuálny integračný plán.

Je dobré cítiť sa v bezpečí. Bolo by však dobré cítiť sa aj vítaný

Dotazníky odhalili niekoľko pozitívnych skúseností utečencov v Slovinsku. Drvivá väčšina respondentov (17 z 22) ocenila životné podmienky a skutočnosť, že majú v tejto európskej krajine možnosť zachovávať a praktizovať svoju vlastnú kultúru, tradície a náboženstvo. 21 oslovených osôb uviedlo, že sa v krajine cíti bezpečne.

Z rozhovorov s MFT však vyplynulo, že mnohí utečenci sa v krajine necítia byť vítaní. „Nemôžeme sa úplne začleniť do spoločnosti, ako sa od nás očakáva, pretože - úprimne povedané - nemáme pocit, že sme tu vítaní,“ povedal Qader Sajadi, 28-ročný slobodný muž z Afganistanu. Viac ako jeden respondent MFT spomínal obťažovanie zo strany polície, ako napríklad časté náhodné kontroly dokladov totožnosti a povolenia na pobyt, ktoré prispievajú k pocitu strachu a úzkosti utečencov.

Čakanie, čakanie, čakanie

Mnohí utečenci v krajine majú ťažké srdce na azylové konanie, a to aj bez ohľadu na prípadné pozitívne výsledky, pretože trvá veľmi dlho. Aj napriek pomerne nízkemu každoročnému počtu nových žiadostí sa zdá, že slovinské úrady nie sú schopné prijať rozhodnutie do šiestich mesiacov, ako to požaduje právny poriadok. Čakať dva alebo viac rokov na rozhodnutie nie je preto v tejto krajine nič nezvyčajné. Zdá sa, že tento zdĺhavý proces môže mať vplyv aj na duševné a fyzické zdravie žiadateľov o azyl. „Ja sa zbláznim,“ vyjadril sa Milenko Komazec, žiadateľ o azyl z Kosova. „Len čakám a čakám a ešte som stále nedostal rozhodnutie o žiadosti o azyl. Je mi jedno, či bude pozitívne alebo negatívne. Chcem sa len vo svojom živote pohnúť ďalej.“

” Nemôžeme sa úplne začleniť do spoločnosti, ako sa od nás očakáva, pretože - úprimne povedané - nemáme pocit, že sme tu vítaní.”

” Prečo im to trvá tak dlho - viac ako rok vydávajú rozhodnutie? Prečo nás neinformujú o dôvodoch oneskorenia? Naháňa nám strach, keď stále len čakáme a čakáme...”

MFT sa jednomyselne zhodol na tom, že toto dlhé obdobie neistoty môže mať negatívny vplyv na integračný proces osôb s udelenou medzinárodnou ochranou. Nedostatok informácií pre žiadateľov o azyl o priebehu ich azylového konania iba zhoršuje tento problém. Mansour Rabin, žiadateľ o azyl z Iránu, sa spýtal: „Prečo im to trvá tak dlho - viac ako rok vydávajú rozhodnutie? Prečo nás neinformujú o dôvodoch oneskorenia? Naháňa nám strach, keď stále len čakáme a čakáme...”

Žiadatelia o azyl vyjadrili tiež svoje obavy v súvislosti s nízkou kvalitou tlmočenia. Mnohí z nich tvrdili, že po tom, ako dostali záporné rozhodnutie o svojej žiadosti, informácie v jeho odôvodnení sa nezhodovali s informáciami, ktoré počas pohovorov oznámili štátnym úradníkom. MFT sa domnieva, že bude potrebné jasnejšie definovať úlohy tlmočníkov, aby prekladali doslova všetko, čo uvádzajú žiadatelia o medzinárodnú ochranu a aby pri svojom tlmočení upustili od zhrňovania faktov a nepridávali vlastné komentáre. Význam uvedeného je o to väčší, že žiadatelia o medzinárodnú ochranu na svojich pohovoroch opisujú svoje traumatické zážitky a dôvody, prečo museli opustiť svoju vlasť. Je teda nesmierne dôležité, aby tlmočníci boli presní a nestranní. MFT odporúča, aby tlmočníci v slovinských azylových konaniach absolvovali školenia, zamerané na správne a presné tlmočenie. Medzinárodné skúsenosti ukazujú, že akékoľvek zhrnutia vyhlásení žiadateľa o medzinárodnú ochranu majú za následok nedorozumenia. Je preto nevyhnutné sa im vyhýbať.

Z rozhovorov so slobodnými ženami, ktoré žijú v súkromných bytoch MFT zistil, že tlmočnicke a prekladateľské služby v priebehu azylového konania nezohľadňovali ani rodovú príslušnosť. Ženy by mali mať kedykoľvek k dispozícii, či už z kultúrnych dôvodov alebo dôvodov týkajúcich sa sexuálneho alebo rodovo podmieneného násillia, ktorému boli v minulosti vystavené, ženské tlmočnice a rozhodovačky, ktoré by posudzovali ich žiadosti o azyl. Uvedené umožní získať všetky relevantné informácie týkajúce sa jednotlivých prípadov od samého začiatku azylového konania a zabráni aj prípadným zdĺhavým odvolacím konaniam.



„Azylový dom“ v Ľubľane nie je vždy domovom

Slobodná žena v Azylovom dome, ktorý prevádzkuje vláda sa vyjadrila, že sa necíti v bezpečí, pretože v neďaleko jej izby žijú dospelí muži. Podobné pocity prevládali aj u ďalších žiadateľoch o medzinárodnú ochranu, najmä obetí domáceho násillia alebo obchodovania s ľuďmi.

Tri matky zo Srbska, Bosny a Kosova považujú špeciálne aktivity, ktoré pre nich a ich deti organizuje Azylový dom, za príjemné spostenie dennej rutiny: „Tešíme sa z ďalších aktivít, ako sú výlety k moru a do múzeí,“ vyjadrila sa jedna zo žien. Ostatné sa priznali, že ich mrzí, že nedostávajú vreckové, ktoré žiadali na malé osobné nákupy, ako drobné darčeky k narodeninám pre deti.

Štyri deti, ktoré žijú v tomto centre, vyjadrili pred členmi MFT spokojnosť s tamojšími životnými podmienkami. Chodia do školy, ktorá sa nachádza neďaleko centra a dopravu im zabezpečuje Azylový dom. Rodičia boli spokojní aj s materskou školou, ktorá sa nachádza v priamo v Azylovom dome. Vyjadrili však presvedčenie, že v zariadení je značný hluk aj po 22.00 hodine, keď ukladajú svoje deti spať. Poukazovali tiež na skutočnosť, že miestne betónové ihrisko nie je veľmi bezpečné pre deti, ktoré sa na ňom môžu ľahko zraníť (aj preto platí napríklad zákaz hrania futbalu). MFT odporúča, aby sa uvedené problémy riešili a aby vedenie zariadenia diskutovalo s jeho obyvateľmi o potrebných zmenách.

Ďalší obyvatelia Azylového domu vyjadrili svoje sklamanie aj nad vysokými nákladmi na prepis zahraničných vodičských preukazov a nad obmedzeniami, ktoré sa vzťahujú na ich pracovné aktivity. Aj keď sa v roku 2010 skrátilo obdobie, počas ktorého nesmú žiadatelia o azyl pracovať (z 12 na 9 mesiacov), títo sa stále cítia vylúčení a frustrovaní.

Obyvatelia Azylového domu mali výhrady aj voči poskytovanej zdravotnej starostlivosti. Zatiaľ čo zdravotná sestra je k dispozícii každodenne a pomáha riešiť ich menšie zdravotné problémy, v minulosti sa vyskytli prípady, keď sa aj choré osoby nedostali k lekárovi. Prístup k špecializovanej lekárskej starostlivosti je, podľa slov obyvateľov Azylového domu, tiež ťažkopádny. Každú návštevu špecializovaného lekára musí totiž schváliť stály výbor, ktorého členmi sú zástupcovia vedenia Azylového domu, zdravotná sestra, zástupcovia ministerstva zdravotníctva a mimovládnych organizácií. Stály výbor údajne zamieta väčšinu žiadostí. Nie je dostupná ani psychoterapeutická starostlivosť pre žiadateľov o azyl a to aj napriek tomu, že niektorí z nich majú psychické problémy spôsobené stresom a depresiami.

Aj keď sa žiadatelia o azyl v rozhovoroch o športových aktivitách, ktoré Azylový dom organizuje, vyjadrovali pochvalne, na druhej strane ich obmedzuje vnútorný poriadok, ktorý ich zaväzuje vrátiť sa vo večerných hodinách. Petar Zupan, žiadateľ o azyl zo Srbska povedal: „Nechápem, prečo dospelý človek ako som ja, nemôže byť mimo Azylového domu po 23. hodine.“



Čakanie na slobodu

Aj v Slovinsku sa niektorí žiadatelia o azyl stretávajú so zaistením. Ide o zaistenie pokiaľ nedôjde k rozhodnutiu, ktorá z európskych krajín bude posudzovať ich žiadosť o azyl. Podľa dublinského nariadenia vracajú krajiny EÚ žiadateľov o azyl späť do tých krajín EÚ, na území ktorých podali svoju prvú žiadosť. Slovinské úrady majú snahu takýmto osobám zabrániť v úteku, pokiaľ sa nevyrieši otázka, ktorá krajina je príslušná na rozhodovanie ich prípadu. Tento proces môže trvať týždne i mesiace. Takéto konanie však nie je v súlade s tým, na čom sa vlády a UNHCR dohodli na stretnutí Výkonného výboru UNHCR (ExCom). Príslušné uznesenie Výkonného výboru totiž predpokladá možnosť zaistenia žiadateľov o azyl len v krajnom prípade a na čo najkratšie možné obdobie.

MFT sa rozprával so slobodnými mužmi nachádzajúcimi sa v útve pre zaistených cudzincov v obci Postojna v juhozápadnom Slovinsku. Rovnako, ako pri návštevách v minulosti, aj v roku 2010 mali zaistené osoby k dispozícii služby, ktoré zlepšovali ich podmienky života v zaistení. Pozitívnymi prvkami bola napríklad samostatná modlitebňa, malá knižnica s knihami v rôznych jazykoch, psycho-sociálne poradenstvo poskytované sociálnymi pracovníkmi a prítomnosť zdravotnej sestry každodenne od 7. do 21. hodiny. Tí, ktorí čakali na „návrat na základe Dublinského nariadenia“, dostali presné informácie o svojich právach a povinnostiach. Poskytované služby tlmočníkmi však, bohužiaľ, nepokrývali všetky jazyky, ktorými hovorili zaistení cudzinci.

Medzi problematické v tomto zariadení však patrí skutočnosť, že muži sa tu nemôžu voľne pohybovať a nie sú oprávnení nosiť vlastné oblečenie. Tieto opatrenia spôsobujú, že osoby v tomto zariadení sa cítia viac ako odsúdení zločinci a nie ako žiadatelia o azyl.

Zlepšenia v roku 2010

- V roku 2010 sa skrátilo obdobie, počas ktorého žiadatelia o azyl nesmú vstupovať na trh práce, z dvanásť na deväť mesiacov. Bola to jedna z niekoľkých zmien v rámci slovinského Zákona o medzinárodnej ochrane, ktoré nasledovali po urgenciách UNHCR adresovaných ministerstvu vnútra.
- Ďalším zlepšením, ktoré priniesol rovnaký súbor legislatívnych zmien, bolo poskytovanie vreckového pre žiadateľov o azyl na drobné osobné výdavky.
- Otvorená komunikácia medzi UNHCR, slovinskými úradmi a mimovládnyimi organizáciami v rámci procesu AGDM mala za následok postupne zlepšovanie podmienok pre žiadateľov o medzinárodnú ochranu v krajine. V roku 2010 boli napríklad obyvatelia Azylového domu celkovo spokojnejší so sociálnym poradenstvom a službami pre rodiny, ako v predchádzajúcom roku. Zistilo sa, že sociálni pracovníci venujú zvýšenú pozornosť potrebám tých najzraniteľnejších skupín, vrátane detí, maloletých bez sprievodu a slobodných žien.

Odporúčania týkajúce sa ochrany utečencov

- Aktuálne integračné plány pre jednotlivé osoby, ktorým bola poskytnutá medzinárodná ochrana, by sa mali pravidelne posudzovať a v prípade potreby meniť, aby čo najlepšie vyhovovali potrebám utečencov.
- Všetky zainteresované strany by mali podporovať a presadzovať iniciatívy na podporu samostatnosti a samostatnej zárobkovej činnosti osôb, ktorým bola poskytnutá medzinárodná ochrana.
- Osoby, ktorým bola poskytnutá medzinárodná ochrana, by mali mať prístup k sociálnemu bývaniu / bývaniu poskytovanému neziskovými organizáciami.
- Je potrebné, aby starší utečenci, predovšetkým tí, ktorí už nie sú zárobkovo činní, mali prístup k sociálnej podpore.
- Namiesto preplácania nákladov na zdravotné poistenie utečencom, by tieto náklady mali byť priamo a automaticky hradené Ministerstvom vnútra SR, čo by aj pacientom bez finančných prostriedkov zabezpečilo zdravotné poistenie.

Odporúčania týkajúce sa azylového konania

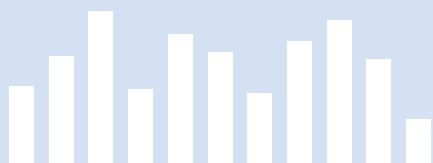
- Lehota na rozhodnutie o žiadosti o azyl, ktorá je momentálne dva a viac rokov, by sa mala skrátiť a zosúladiť so Zákonom o medzinárodnej ochrane z roku 2007, ktorý ustanovuje, že rozhodnutie o žiadosti by malo byť prijaté do šiestich mesiacov od podania žiadosti.

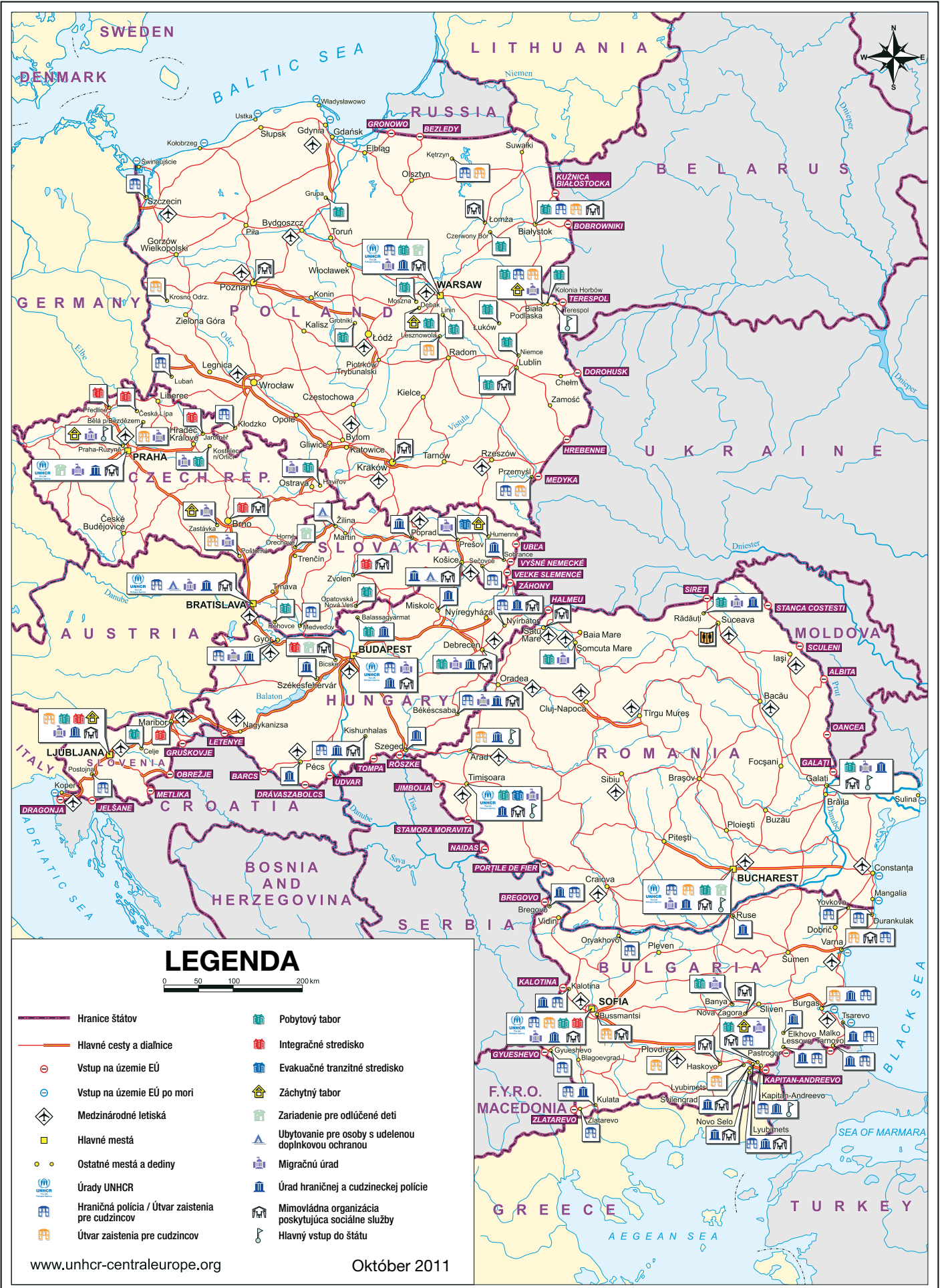
- Úradníci, ktorí sa zaoberajú žiadosťami o azyl, by mali žiadateľom poskytovať čo najpodrobnejšie informácie o priebehu konania o ich žiadosti, vrátane vysvetlenia akéhokoľvek zdržania.
- Rozhodovač by mal žiadateľovi o medzinárodnú ochranu, pri podaní jeho žiadosti vysvetliť, ako prebieha azylové konanie a uistiť sa, že žiadateľ chápe význam pohovoru a jeho postavenie v azylovom konaní.
- Obetiam násillia a traumatizovaným žiadateľom o medzinárodnú ochranu poskytovať individuálne poradenstvo a psychoterapiu ihneď po ich príchode do krajiny.
- Žiadatelia o azyl ubytovaní v súkromných bytoch by mali mať v prípade potreby prístup k poradenstvu zo strany sociálnych pracovníkov rovnako, ako ho majú obyvatelia Azylového domu.
- Renovovať detské ihrisko v Azylovom dome v Ľubľane tak, aby sa použili iné materiály ako je betón, čo zníži riziko úrazov.
- Ustanoviť v Azylovom dome pružnejšie opatrenia v súvislosti s existujúcimi internými predpismi upravujúcimi príchody a odchody dospelých osôb v nočných hodinách.
- V útvaroch pre zaistených cudzincov umožniť žiadateľom o azyl nosiť vlastné oblečenie a pohybovať sa voľne v rámci útvaru zaistenia.
- V útvaroch pre zaistených cudzincov poskytnúť všetkým žiadateľom o azyl bezplatný prístup k právnomu poradenstvu a službám tlmočníkov, aby tak mohli plne pochopiť svoju situáciu a práva.

Štatistické údaje

V roku 2010 požiadalo v Slovinsku o azyl 246 osôb, z toho 197 mužov a 49 žien. Žiadatelia pochádzali prevažne z Turecka, Afganistanu, Bosny a Hercegoviny a Kosova. V porovnaní s 201 žiadosťami z roku 2009 a 240 žiadosťami z roku 2008 ide o mierny nárast.

21 osôb získalo v roku 2010 postavenie utečenca. V roku 2009 získalo toto postavenie 16 osôb a v roku 2008 iba 2 osoby. Iba 2 osoby získali v roku 2010 doplnkovú ochranu.





LEGENDA

0 50 100 200 km

- | | |
|--|---|
|  Hranice štátov |  Pobytový tabor |
|  Hlavné cesty a diaľnice |  Integrované stredisko |
|  Vstup na územie EÚ |  Evakuačné tranzitné stredisko |
|  Vstup na územie EÚ po mori |  Záchytný tabor |
|  Medzinárodné letiská |  Zariadenie pre odlúčené deti |
|  Hlavné mestá |  Ubytovanie pre osoby s udelenou doplnkovou ochranou |
|  Ostatné mestá a dediny |  Migračný úrad |
|  Úrady UNHCR |  Úrad hraničnej a cudzineckej polície |
|  Hraničná polícia / Útvár zaistenia pre cudzincov |  Mimovládna organizácia poskytujúca sociálne služby |
|  Útvár zaistenia pre cudzincov |  Hlavný vstup do štátu |

Bulharsko

UNHCR - Bulharsko

Denkoglu Street 19, 1000 Sofia, Bulgaria

Tel. +359 2 980 2453, Fax: +359 2 980 1639

e-mail: bulso@unhcr.org, www.unhcr.bg

Česká republika

UNHCR - Česká republika

Náměstí Kinských 6, 150 00 Prague 5, Czech Republic

tel.: +420 257 199 860-1, fax: +420 257 199 862

e-mail: czepr@unhcr.org, www.unhcr.cz

Maďarsko

UNHCR – Regionálny zastupiteľský úrad pre strednú Európu

Felvinci út 27., 1022 Budapest, Hungary

tel.: +36 1 336 3060, fax: +36 1 336 3080

e-mail: hunbu@unhcr.org, www.unhcr.hu

Poľsko

UNHCR - Poľsko

Al. Szucha 13/15 lok.17, 00-580 Warsaw, Poland

tel.: +48 22 628 69 30, fax: +48 22 625 61 24

e-mail: polwa@unhcr.org, www.unhcr.pl

Rumunsko

UNHCR - Rumunsko

UN House, 48A Primaverii Blvd., sector 1,

011975 Bucharest, Romania

tel.: +40-21-201 78 72, fax: +40-21-210 15 94

e-mail: rombu@unhcr.org, www.unhcr.ro

Slovensko

UNHCR - Slovensko

Štúrova ul. 6, 811 02 Bratislava, Slovakia

tel.: +42 1 52 927 875, fax: +42 1 52 927 871

e-mail: svkbr@unhcr.org, www.unhcr.sk

Slovinsko

UNHCR – Regionálny zastupiteľský úrad pre strednú Európu

Felvinci út 27., 1022 Budapest, Hungary

tel.: +36 1 336 3060, fax: +36 1 336 3080

e-mail: hunbu@unhcr.org, www.unhcr.si